“บัญญัติแห่งเบียร์บริสุทธิ์ (Bierreinheitsgebot)” กับปัญหาบางประการภายใต้กฎหมายสหภาพยุโรปและกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมัน

The Beer Purity Law and Its Problems under European Union and German Constitutional Law

ปูนเทพ ศิรินุพงศ์
Poonthep Sirinupong

อาจารย์ประจำ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
Full-time Lecturer
Faculty of Law, Thammasat University, Prachan Road, Phra Nakhon, Bangkok 10200
Corresponding Author E-mail: poonthep@tu.ac.th
(Received: January 30, 2023; Revised: February 21, 2023; Accepted: February 27, 2023)

บทคัดย่อ

“บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์” คือกฎเกณฑ์ที่กำหนดว่าการต้มเบียร์ในประเทศเยอรมนีจะใช้วัตถุดิบได้เพียงสี่อย่างคือ มอลต์ ฮอปส์ ยีสต์และน้ำ ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ข้อจำกัดอายุกว่าครึ่งสหัสวรรษนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายต่อการดำรงอยู่อย่างมาก ผลกระทบจากการเข้าเป็นสมาชิกประชาคมยุโรปตลอดจนถึงพัฒนาการของกฎหมายรัฐธรรมนูญภายในประเทศทำให้กฎเกณฑ์ดังกล่าวต้องผ่อนคลายความเคร่งครัดลง ใช่แต่เท่านั้น การเติบโตของกระแสคราฟเบียร์ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมานำไปสู่ข้อเรียกร้องถึงขนาดว่าให้ยกเลิกกฎเกณฑ์ดังกล่าวไปเสียเลยแล้วเปลี่ยนมาใช้เป็น “บัญญัติแห่งความเป็นธรรมชาติ” แทน

คำสำคัญ: บัญญัติแห่งเบียร์บริสุทธิ์, หลักการเคลื่อนย้ายสินค้าเสรี, เสรีภาพในการประกอบอาชีพ, คราฟเบียร์

Abstract

The “Purity Law” is a regulation limiting the ingredients in beer in Germany. It is stipulated that beer be brewed using only malt, hops, yeast and water. Over the past few decades, this half-millennium-old rule has faced enormous challenges to its existence. The impact of accession to the European Community and the development of internal constitutional law have forced such limitation to be loosened. Moreover, the craft beer boom in the past few years has led to proposals to repeal the law and replace it with the “Naturalness Law”.

Keywords: Beer Purity Law, Free movement of goods, Freedom of Occupation, Craft Beer

1. บทนำ

“บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์” คือกฎเกณฑ์ที่มีอายุกว่าครึ่งสหัสวรรษซึ่งกำหนดเอาไว้ให้การต้มเบียร์ในประเทศเยอรมนีจะสามารถใช้วัตถุดิบได้เพียงสี่ประการคือ มอลต์ ฮอปส์ ยีสต์และน้ำเท่านั้น บทความนี้จะนำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาของข้อบัญญัติดังกล่าวและพัฒนาการที่สำคัญจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นผลกระทบจากการเข้าเป็นสมาชิกประชาคมยุโรป ผลกระทบจากพัฒนาการความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพในระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญ และผลกระทบจากการเติบโตของกระแสคราฟเบียร์ในประเทศ โดยในส่วนสุดท้ายของบทความนี้ก็จะมีการนำเสนอมุมมองเปรียบเทียบกับกฎหมายเบียร์ไทยบางประเด็นที่น่าสนใจด้วย

2. ประวัติศาสตร์ครึ่งสหัสวรรษบัญญัติแห่งเบียร์บริสุทธิ์

วันที่ 23 เมษายน ค.ศ. 1516 ดยุกวิลเฮล์มที่สองและลุดวิกที่สิบแห่งบาเยิร์นได้ประกาศข้อบัญญัติว่าด้วยการต้มและเสิร์ฟเบียร์ในราชอาณาเขตแคว้นบาเยิร์นช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวโดยมีถ้อยความดังต่อไปนี้ *“โดยการปรึกษากับสภาแห่งแคว้นของเรา เราขอบัญญัติ กำหนดและเรียกร้องให้นับแต่นี้ต่อไปตลอดทั่วทั้งราชรัฐบาเยิร์น ไม่ว่าจะในชนบท เขตนคร ตลอดจนย่านการค้าทั้งหลายที่ปราศจากข้อกำหนดอย่างอื่นเป็นการเฉพาะ จะเสิร์ฟเบียร์หนึ่งเหยือกหรือหนึ่งถ้วยระหว่างช่วงวันฉลองอัครทูตสวรรค์มิคาเอล[1]ถึงวันนักบุญจอร์จ[2]ได้ในราคาไม่เกินหนึ่งเฟนนิกมิวนิคเท่านั้น ส่วนระหว่างวันนักบุญจอร์จถึงวันฉลองอัครทูตสวรรค์มิคาเอล เบียร์หนึ่งเหยือกต้องมีราคาไม่เกินสองเฟนนิกมิวนิค*

[1] ตรงกับวันที่ 29 กันยายน

[2] ตรงกับวันที่ 23 พฤษภาคม

และเบียร์หนึ่งถ้วยต้องไม่เกินสามเฮลเลอร์ มิเช่นนั้นจะต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ แต่สำหรับผู้ที่ต้มหรือมีเบียร์อื่นที่ไม่ใช่แมร์เซิน[3] จะขายหรือเสิร์ฟเบียร์ดังกล่าวเกินกว่าเหยือกละหนึ่งเฟนนิกไม่ได้ไม่ว่าในกรณีใดๆ <u>ยิ่งไปกว่านั้นจากนี้ต่อไปเราไม่ประสงค์ให้ในอาณาบริเวณของเราไม่ว่าจะเป็นเขตนคร ย่านการค้าหรือพื้นที่ชนบทใด มีการต้มเบียร์โดยใช้วัตถุดิบอย่างอื่นที่นอกเหนือไปจากข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ และน้ำอีก</u> หากผู้ใดจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ เจ้าหน้าที่ตุลาการจะลงทัณฑ์ด้วยการเข้ายึดถังเบียร์ดังกล่าวในทุกกรณีโดยปราศจากข้อยกเว้น [...]"

กาลเวลาหลายศตวรรษล่วงเลยมา ข้อบัญญัติข้างต้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่ขีดเส้นใต้ว่าด้วยข้อจำกัดเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการต้มเบียร์นั้นกลายมาเป็นสโลแกนหรือกลยุทธ์การตลาดของอุตสาหกรรมเบียร์เยอรมันที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อ "บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์" (Reinheitsgebot, Purity Law) ที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงอย่างกว้างขวางว่าเป็นกฎหมายด้านอาหารที่บังคับใช้มายาวนานเก่าแก่ที่สุดในโลก[4] โดย ค.ศ. 2016 มลรัฐบาเยิร์นและสมาพันธ์คนต้มเบียร์แห่งเยอรมัน (Deutscher Brauer-Bund e.V.) ได้มีการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่อันเปี่ยมล้นด้วยความภาคภูมิใจในโอกาสวันครบรอบ "ครึ่งสหัสวรรษบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์"[5]

ทว่าหากพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์แล้ว แท้ที่จริง "ครึ่งสหัสวรรษ" ของ "บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์" นี้ต้องนับว่าเป็นตัวเลขอายุที่อาจจะทั้ง "มาก" และ "น้อย" กว่าความเป็นจริง กล่าวคือ ในแง่หนึ่งการประดิษฐ์ใช้คำว่า "บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์" เพื่อเรียกกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวัตถุดิบในการต้มเบียร์นั้นมีหลักฐานปรากฏบันทึกย้อนหลังครั้งแรกกลับไปได้เพียงเมื่อ ค.ศ. 1918 ในถ้อยแถลงของนายฮันส์ เราค์ หัวหน้าฝ่ายบัญชีของสถาบันการเกษตรและการต้มเบียร์ไวเอินสเตฟาน (Akademie für Landwirtschaft und Brauerei, Weihenstephan) ระหว่างการประชุมสภามลรัฐบาเยิร์นในวาระว่าด้วยภาษีเบียร์เมื่อวันที่ 4 มีนาคมของปีดังกล่าว โดยก่อนหน้าที่จะมี "การตั้งชื่อ" ในช่วงต้นคริสตศวรรษที่ 20 นี้ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับจตุปัจจัยการผลิตเบียร์เคยเป็นที่รู้จักด้วยชื่อซึ่งแห้งแล้งไร้สีสันอย่าง "ข้อห้ามสิ่งทดแทน" (Surrogatverbot)[6] ในอีกแง่หนึ่งนั้น กฎเกณฑ์ควบคุมวัตถุดิบสำหรับการต้มเบียร์ที่จริงแล้วก็มีหลักฐาน

---

[3] เบียร์แมร์เซินคือเบียร์หมักนอนก้นจากมอลต์ข้าวบาร์เลย์ มีเนื้อของเบียร์ที่เข้มข้นกว่าเบียร์หมักนอนก้นทั่วไป โดยเน้นรสชาติของมอลต์และฮอปส์กว่าปกติเพื่อให้เก็บรักษาได้นานขึ้น ทั้งนี้ชื่อแมร์เซินมาจากเดือนมีนาคมในภาษาเยอรมัน เพราะแต่เดิมนั้นเป็นเบียร์ที่ต้มขึ้นในเดือนมีนาคมก่อนจะเข้าสู่หน้าร้อนซึ่งการต้มเบียร์เป็นเรื่องต้องห้ามเพื่อป้องกันเหตุอัคคีภัย.

[4] Daniel Brandauer, "Food quality in history – the genesis of the Bavarian Purity Law (beer) from 1516 until today," in **Food Security, Food Safety, Food Quality**, ed. Ines Härtel and Roman Budzinowski (Baden-Baden: Nomos, 2016), p.153.

[5] เทศกาล "Festival 500 Jahre Bayerisches Reinheitsgebot" จัดขึ้นระหว่างวันที่ 22 ถึง 24 กรกฎาคม ค.ศ. 2016 ณ เมืองมิวนิค.

[6] Horst Dornbusch and Karl-Ullrich Heyse, "Reinheitsgebot," in **The Oxford Companion to Beer**, ed. Garrett Oliver (New York: Oxford University Press, 2011), p.692.

ทางประวัติศาสตร์ที่ย้อนไปได้ไกลกว่าข้อบัญญัติแคว้นบาเยิร์น ค.ศ. 1516 กล่าวคือ มีเอกสารที่มีสาระสำคัญเช่นเดียวกันปรากฏมาตั้งแต่หลายทศวรรษก่อนหน้าในหลายเขตนครของแคว้นบาเยิร์น อาทิ มติของสภาเมืองมิวนิค ค.ศ. 1447 หรือข้อบัญญัติเมืองรุนเนอบวร์คว่าด้วยโรงเตี๊ยม ค.ศ. 1434 ที่ต่างก็ได้กล่าวถึงข้อกำหนดห้ามมิให้ใช้วัตถุดิบในการต้มเบียร์ที่เกินไปกว่า “ข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ และน้ำ” หรือข้อบัญญัติของแคว้นบาเยิร์น-ลันท์ฮุท ค.ศ. 1493 ที่มีการกล่าวถึงวัตถุดิบสามประการเช่นกัน แต่ใช้คำว่า “มอลต์” แทน “ข้าวบาร์เลย์” เพื่อขยายขอบเขตของชนิดเมล็ดธัญพืชที่ได้รับอนุญาตให้สามารถใช้ในการต้มเบียร์ได้ให้รวมถึงประเภทอื่นๆ ด้วย[7]

เหตุปัจจัยสำคัญซึ่งส่งผลให้บรรดาเจ้านครหรือผู้ปกครองแว่นแคว้นทั้งหลายในสมัยนั้นต้องบัญญัติกฎเกณฑ์เช่นว่าขึ้นมาก็คือการตั้งรกรากถิ่นฐานในยุคกลางที่พัฒนากลายมาเป็นรูปแบบเมือง พร้อมกับภารกิจของผู้ปกครองที่มีหน้าที่ดูแลความปลอดภัยและโภชนาการของประชากรผู้อยู่อาศัย การกำหนดให้ใช้ได้เฉพาะฮอปส์ก็เพื่อป้องกันการใช้พืชหรือสมุนไพรชนิดอื่นที่อาจไม่เพียงด้อยคุณภาพกว่าแต่ยังเป็นอันตรายต่อสุขภาพ อาทิ เฮนเบนที่อาจส่งผลต่อระบบกล้ามเนื้อและสมอง[8] ในขณะเดียวกันฮอปส์ยังมีคุณสมบัติในการฆ่าเชื้อแบคทีเรียและถนอมเบียร์ให้เก็บรักษาได้นานขึ้น[9] ทั้งนี้ การกำหนดให้ใช้ได้แต่เฉพาะข้าวบาร์เลย์นั้นก็เพื่อจะควบคุมให้ปริมาณวัตถุดิบที่จำเป็นสำหรับการทำขนมปังอย่างข้าวสาลีและข้าวไรย์มีอยู่อย่างเพียงพอ[10]

แม้ข้อบัญญัติว่าด้วยการต้มและเสิร์ฟเบียร์ในราชอาณาเขตแคว้นบาเยิร์นช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาว ค.ศ. 1516 จะไม่ใช่กฎหมายฉบับแรกที่มีเนื้อหาว่าด้วย “บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์” ดังที่ได้กล่าวมา แต่สาเหตุที่ข้อบัญญัตินี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นหมุดหมายแห่งพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยการต้มเบียร์ที่สำคัญที่สุดสืบเนื่องต่อมาจนถึงปัจจุบันก็คงเพราะเหตุความกว้างใหญ่ของดินแดนที่อยู่ภายใต้บังคับอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนคือทั่วทั้งแคว้นบาเยิร์นหาใช่เพียงเขตนครหรือเมืองใดเมืองหนึ่ง[11] อนึ่ง เหตุที่ข้อบัญญัติในสมัยดังกล่าวยังไม่ได้กล่าวถึงยีสต์ก็เพราะว่าการทำปฏิกริยาของยีสต์ใน

---

[7] Peter Hahn, “500 Jahre Reinheitsgebot für Bier – Entstehung, Entwicklung und Bedeutung,” **Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht**, no. 2 (2016): p.134.

[8] Moritz Hagenmeyer, “Gedanken zum Reinheitsgebot – und zur „Craft Beer“ Hyperbel,” **Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht**, no. 2 (2016): p.151.

[9] Klaus Rupprecht, “Reinheitsgebot, 1516,” in **Historisches Lexikon Bayerns** (2016) [online] Available from : https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Reinheitsgebot,_1516 [26 January 2023].

[10] Ibid.

[11] Karin Hackel-Stehr, **Das Brauwesen in Bayern vom 14. Bis 16. Jahrhundert, insbesondere die Entstehung und Entwicklung des Reinheitsgebotes (1516)** (Berlin: Gesellschaft für Öffentlichkeitsarbeit der Deutschen Brauwirtschaft e.V, 1987), p.22; Daniel Brandauer, “Food quality in history – the genesis of the Bavarian Purity Law (beer) from 1516 until today,” p.157.

กระบวนการหมักเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเองในระหว่างขั้นตอนการต้มเบียร์จากยีสต์ที่อยู่ตามธรรมชาติหรือบริเวณแวดล้อมของสถานที่ที่มีการหมักเบียร์เอาไว้ มนุษย์เพิ่งจะรู้จักการดำรงอยู่ของจุลินทรีย์และบทบาทของยีสต์ในกระบวนการผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็โดยการค้นพบอันยิ่งใหญ่ของหลุยส์ ปาสเตอร์ในช่วงกลางศตวรรษที่ 19 เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในบางช่วงเวลาบทบัญญัติเกี่ยวกับการต้มเบียร์ในแคว้นบาเยิร์นก็มีการผ่อนคลายให้สามารถใช้วัตถุดิบบางชนิดเพิ่มเติมในส่วนผสมของเบียร์ได้โดยไม่มีความผิดตามกฎหมาย อาทิ ผักชี ใบกระวาน เกลือ จูนิเปอร์เบอร์รี่ หรือยี่หร่า[12] นอกจากนั้นใน ค.ศ. 1548 บารอนแห่งเดเกินแบร์คก็ได้รับมอบเอกสิทธิ์ซึ่งเป็นข้อยกเว้นพิเศษในการต้มเบียร์ไวเซินที่มีมอลต์จากข้าวสาลีเป็นส่วนประกอบก่อนที่ใน ค.ศ. 1602 เอกสิทธิ์ดังกล่าวจะตกกลับไปยังดยุคมัคซิมิเลี่ยนที่หนึ่งและพระองค์ก็จัดให้มีโรงต้มไวเซินเบียร์ขึ้นมาเพิ่มเติมอีกจำนวนมาก[13]

ช่วงสองศตวรรษหลังจากนั้น กฎหมายหลายฉบับในถิ่นแคว้นแดนใต้ของดินแดนเยอรมันได้กลับไปบัญญัติข้อห้ามการใช้วัตถุดิบของการต้มเบียร์ที่นอกเหนือไปจาก “มอลต์ ฮอปส์ และน้ำ” แบบเคร่งครัดอีกครั้ง[14] ขณะที่การต้มเบียร์ทางอาณาบริเวณตอนเหนือถูกตีกรอบน้อยกว่าและอาจจะใช้วัตถุดิบที่แตกต่างได้ เมื่อมีการรวมชาติเยอรมันขึ้นใน ค.ศ. 1871 ความแตกต่างนี้ก็ยังคงดำเนินต่อไปอีกหลายทศวรรษเพราะดินแดนเยอรมันทางใต้ได้ขอสงวนสิทธิเกี่ยวกับกฎหมายเบียร์ไว้เป็นเงื่อนไขของการรวมชาติ ส่งผลให้กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีและการผลิตเบียร์ในจักรวรรดิเยอรมันยุคนั้นแบ่งออกเป็นกฎหมายของเยอรมนีตอนเหนือและตอนใต้ กฎหมายของเยอรมนีตอนเหนือในช่วงแรกได้บัญญัติไว้อย่างแจ้งชัดถึงการใช้วัตถุดิบเพื่อทดแทนมอลต์ได้ อาทิ น้ำตาล ข้าว หรือน้ำเชื่อม ก่อนที่จะมีการห้ามใช้วัตถุดิบประเภทอื่นเพื่อทดแทนมอลต์อย่างเด็ดขาดในเวลาต่อมาแต่ก็อนุญาตให้อาจใช้มอลต์สกัดในกระบวนการต้มได้[15]

ในกฎหมายภาษีเบียร์ฉบับ ค.ศ. 1906, 1909 และ 1918 มีการปรับปรุงบทบัญญัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยกำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าการผลิตเบียร์หมักนอนก้นนั้นจะสามารถใช้วัตถุดิบได้เพียงมอลต์ข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ ยีสต์และน้ำเท่านั้น ส่วนเบียร์หมักลอยผิวนั้นก็ต้องใช้วัตถุดิบสี่ประเภทดังกล่าวเป็นหลักเช่นกัน แต่อาจใช้มอลต์ประเภทอื่นหรือใช้น้ำตาลบางชนิดเป็นส่วนผสมได้[16] แต่ทั้งนี้ข้อจำกัดดังกล่าวไม่ใช้กับเบียร์ชนิดพิเศษ (Besondere Biere) หรือเบียร์ที่ต้มเพื่อการส่งออก (Bier, das nachweislich zur Ausfuhr bestimmt ist)

---

[12] Peter Hahn, “500 Jahre Reinheitsgebot für Bier – Entstehung, Entwicklung und Bedeutung,” p.137.

[13] Ibid.

[14] Ibid, p.137-138.

[15] Ibid, p.141-142.

[16] Ibid, p.142.

แม้กระทั่งสมัยหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่หนึ่งซึ่งได้มีการจัดตั้งสาธารณรัฐขึ้นมาใน ค.ศ. 1919 และก็ได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีเบียร์ที่เป็นเอกภาพใช้บังคับตลอดทั่วอาณาเขตประเทศเยอรมนีเป็นครั้งแรกโดยครอบคลุมถึงเรื่องวัตถุดิบที่อนุญาตให้ใช้ในการต้มเบียร์ด้วย แต่มลรัฐทางตอนใต้คือบาเยิร์น บาเดน และเวือร์ทเทมแบร์กก็ยังเลือกที่จะสงวนสิทธิและยึดถือตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบเคร่งครัดในดินแดนของตนต่อไป ข้อยกเว้นที่อาจใช้น้ำตาลเป็นวัตถุดิบของเบียร์หมักลอยผิวได้จึงถูกปฏิเสธและไม่ให้ใช้บังคับกับเบียร์ที่ผลิตในเขตการปกครองเหล่านี้[17]

เมื่อเข้าสู่ยุคของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง และหลังการประกาศใช้กฎหมายพื้นฐานใน ค.ศ. 1949 ช่วงต้นทศวรรษที่หกสิบได้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและจัดจำหน่ายเบียร์โดยมีการประกาศใช้กฎหมายภาษีเบียร์ฉบับใหม่ใน ค.ศ. 1952 อันมีเนื้อความรวมถึงข้อจำกัดเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในการผลิตเบียร์ซึ่งผูกโยงต่อไปยังกฎเกณฑ์ว่าด้วยการวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีข้อบ่งชี้บนสลากว่าเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทเบียร์ในตลาดด้วย โดยในมาตรา 10 บัญญัติเกี่ยวกับการแปะฉลากเรียกสินค้าที่เป็น “เบียร์” ตลอดจนการใช้ชื่อเรียกอย่างอื่นหรือใช้รูปประกอบที่ให้เข้าใจได้ว่าเป็นสินค้าเบียร์ในการจัดจำหน่ายในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นว่าจะทำได้เฉพาะแต่ผลิตภัณฑ์ที่ต้มขึ้นตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 9 เท่านั้น โดยในมาตรา 9 กำหนดเอาไว้ว่าการต้มเบียร์หมักนอนก้นจะใช้วัตถุดิบได้เพียงข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ น้ำ และยีสต์เท่านั้น แต่สำหรับการต้มเบียร์หมักลอยผิว แม้โดยหลักการแล้วก็ต้องใช้เฉพาะวัตถุดิบสี่อย่างที่กล่าวมาเช่นกัน แต่อาจใช้มอลต์ชนิดอื่นหรือน้ำตาลบางประเภทได้ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดนี้ไม่ใช้กับกรณีการต้มเบียร์เพื่อบริโภคในครัวเรือน (Hausbrauer) การต้มเบียร์เพื่อการส่งออก หรือกรณีที่มีการได้รับอนุญาตให้ต้มเบียร์ชนิดพิเศษ[18] อย่างไรก็ดี ข้อยกเว้นนี้ไม่มีผลในสามดินแดนทางใต้ กล่าวคือ ด้วยการยืนยันข้อสงวนที่มีมาแต่เดิม การต้มเบียร์ในบาเยิร์น บาเดน และเวือร์ทเทมแบร์กนั้นยังคงต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบเคร่งครัดเท่านั้น โดยไม่อนุญาตให้ใช้วัตถุดิบอื่นที่นอกเหนือไปจาก “มอลต์ ฮอปส์ ยีสต์ และน้ำ” ไม่ว่าจะเป็นการต้มเบียร์หมักนอนก้นหรือหมักลอยผิว ตลอดจนไม่สามารถขออนุญาตยกเว้นเป็นการเฉพาะสำหรับการต้มเบียร์ชนิดพิเศษได้

ต่อมาได้มีการปรับปรุงข้อบัญญัติเกี่ยวกับอาหารครั้งใหญ่ในประเทศเยอรมนีโดยมีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยสินค้าประเภทอาหารและบริโภคภัณฑ์ใน ค.ศ. 1974 แม้ผลของการปฏิรูปนี้จะไม่ได้เป็นการยกเลิกหรือแก้ไขข้อบัญญัติเกี่ยวกับการต้มเบียร์ที่อยู่ในกฎหมายภาษีเบียร์โดยตรง แต่ก็มีกฎเกณฑ์บางประการที่เกี่ยวข้องหรือขยายความข้อกำหนดว่าด้วยบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์โดยเฉพาะกฎเกณฑ์ว่าด้วยการห้ามวางตลาดผลิตภัณฑ์ที่มีการใช้วัตถุดิบปรุงแต่งที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ใช่สิ่งจำเป็นใน

[17] Ibid.

[18] มาตรา 9 และ 10 กฎหมายภาษีเบียร์ (Biersteuergesetz) ฉบับ ค.ศ. 1952.

กรรมวิธีการผลิตที่มีข้อพิสูจน์อย่างชัดแจ้งแล้วว่าไม่มีผลกระทบเชิงสุขภาวะต่อผู้บริโภค[19] อันส่งผลให้การวางจำหน่ายเบียร์ที่ผลิตขึ้นด้วยวัตถุดิบปรุงแต่งอื่นที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายภาษีเบียร์จะทำไม่ได้ ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ครอบคลุมไปถึงผลิตภัณฑ์เบียร์จากต่างประเทศด้วย

3. คำวินิจฉัยศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรปคดีบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์

ค.ศ. 1957 ประเทศเยอรมนีและอีกห้าประเทศในยุโรป ได้แก่ เบลเยี่ยม ฝรั่งเศส อิตาลี ลักเซมเบิร์ก และเนเธอร์แลนด์ ได้ร่วมกันจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปขึ้นบนวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตลาดร่วมในการแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคและเพื่อสร้างมาตรฐานกฎเกณฑ์ทางการค้าของแต่ละประเทศสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ภายใต้สนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่าสนธิสัญญากรุงโรม รัฐสมาชิกมีพันธะอย่างหนึ่งบนหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีที่จะต้องไม่ออกมาตรการจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าจากรัฐสมาชิกอื่นหรือกำหนดมาตรการอย่างอื่นที่มีผลอย่างเดียวกัน ยกเว้นเฉพาะกรณีเป็นมาตรการบนเหตุผลด้านศีลธรรมสาธารณะ ด้านความมั่นคงสาธารณะ ด้านความปลอดภัยสาธารณะ หรือเป็นมาตรการเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของคน สัตว์ หรือพืช หรือเพื่อปกป้องสมบัติชาติอันทรงคุณค่าทางศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อปกป้องทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมและการค้า โดยการใช้มาตรการตามเหตุยกเว้นดังกล่าวจะต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจหรือเป็นการกีดกันทางการค้าโดยแอบแฝงระหว่างรัฐสมาชิก[20]

ค.ศ. 1982 บริษัทส่งออกเบียร์สัญชาติฝรั่งเศสเจ้าหนึ่งได้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปว่าประเทศเยอรมนีละเมิดหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าเสรีจากการที่ปฏิเสธไม่ให้มีการนำเข้าและจัดจำหน่ายสินค้าเบียร์ที่ผลิตขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายของประเทศสมาชิกอื่นโดยอ้างว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ คณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปได้รับคำร้องไว้และพิจารณาว่าเรื่องดังกล่าวมีมูล จึงแจ้งเรื่องเป็นหนังสือไปยังประเทศเยอรมนีว่าบทบัญญัติตามกฎหมายภาษีเบียร์มาตรา 9 และ 10 นั้นมีผลเป็นอุปสรรคต่อการนำเข้าเบียร์ที่ผลิตโดยชอบด้วยกฎหมายจากประเทศอื่นอันเป็นการละเมิดหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรี ต่อมาประเทศเยอรมนีได้ชี้แจงว่ากฎเกณฑ์ดังกล่าวมีขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคจากการผสมวัตถุดิบปรุงแต่งที่ไม่จำเป็นในการผลิตเบียร์และป้องกันไม่ให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับส่วนผสมของเบียร์ คณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อชี้แจงดังกล่าวฟังไม่ขึ้นจึงกำหนดให้ประเทศเยอรมนีแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องภายในเวลาที่กำหนด กระนั้นก็ตามประเทศเยอรมนีก็ไม่ได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด

---

[19] ดู Ulrich Klinke, “Bier in der Bundesrepublik: Einige Bemerkungen zum deutschen Lebensmittelrecht,” **Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht**, no. 3 (1987): p.300-305.

[20] มาตรา 30 และ 36 Treaty establishing the European Economic Community (Rome, 25 March 1957).

ในที่สุดคณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปจึงยื่นฟ้องประเทศเยอรมนีว่ามีการละเมิดพันธกรณีตามสนธิสัญญาประชาคมเศรษฐกิจยุโรปต่อศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปใน ค.ศ. 1984[21]

ค.ศ. 1987 ศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปได้มีคำวินิจฉัยเห็นตามคำฟ้องของคณะกรรมาธิการประชาคมยุโรปว่าประเทศเยอรมนีละเมิดพันธกรณีเกี่ยวกับหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีของสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในข้อ 30 ว่าด้วยการห้ามเลือกปฏิบัติระหว่างสินค้าภายในและต่างประเทศจากกรณีซึ่งกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการจำกัดการวางจำหน่ายสินค้าที่อาจบ่งชี้บนฉลากว่าเป็นผลิตภัณฑ์เบียร์ของประเทศเยอรมนีมีผลเป็นการกีดกันสินค้าเบียร์ที่ผลิตขึ้นโดยชอบตามกฎหมายของสมาชิกประชาคมประเทศอื่นให้ไม่สามารถวางจำหน่ายในตลาดเยอรมันภายใต้ฉลากสินค้าว่าเป็นผลิตภัณฑ์เบียร์ได้หากว่าเบียร์ดังกล่าวนั้นต้มขึ้นด้วยส่วนผสมที่แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ตามมาตรา 9 ของกฎหมายภาษีเบียร์ โดยศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปเห็นว่ากฎเกณฑ์ในส่วนของการแปะฉลากเรียกสินค้าว่าเป็น “เบียร์” ตามมาตรา 10 ของกฎหมายภาษีเบียร์เยอรมันไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองด้านสุขภาพแต่เป็นไปเพียงเพื่อประโยชน์ของการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งจุดมุ่งหมายประการดังกล่าวตามแนวคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปที่ผ่านมาในอดีต ศาลเองเคยวางหลักการเอาไว้ว่าอาจจะกระทำได้ก็เฉพาะต่อเมื่อเป็นมาตรการที่จำเป็นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในคดีนี้ศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปเห็นว่าข้อต่อสู้ของรัฐบาลเยอรมันที่กล่าวอ้างว่าการจำกัดประเภทสินค้าที่จะสามารถระบุบนฉลากว่าเป็น “เบียร์” ในประเทศเยอรมนีนี้มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองความคาดหวังของผู้บริโภคชาวเยอรมันที่มีภาพของเบียร์ว่าคือสินค้าซึ่งผลิตจากวัตถุดิบตามที่มาตรา 9 ของกฎหมายภาษีเบียร์อนุญาตไว้เท่านั้นยังเป็นเหตุผลที่รับฟังได้ไม่เพียงพอ ด้วยเหตุว่าการคุ้มครองความคาดหวังของผู้บริโภคดังที่กล่าวอ้างนี้อาจกระทำได้ด้วยวิถีทางหรือมาตรการอย่างอื่นที่ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดเป็นการขัดขวางการนำเข้าสินค้าที่มีการผลิตและจัดจำหน่ายได้โดยชอบด้วยกฎหมายในรัฐสมาชิกอื่น ๆ ของประชาคมเศรษฐกิจ โดยศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปได้ชี้ให้เห็นว่าการกำหนดให้ต้องมีการระบุวัตถุดิบซึ่งใช้ในกระบวนการต้มเบียร์ไว้อย่างชัดเจนบนฉลากย่อมถือได้ว่าเป็นการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงแก่ผู้บริโภคอย่างเพียงพอสำหรับการตัดสินใจด้วยตนเองในการจะเลือกซื้อสินค้าเบียร์ในท้องตลาดแล้ว[22]

---

[21] Daniel Brandauer, “Food quality in history – the genesis of the Bavarian Purity Law (beer) from 1516 until today,” p.161; Mimi Y. Lee, “Commission v. Germany and Article 36 Protection of Human Life and Health,” in **Northwestern Journal of International Law & Business** 9, no. 2 (Fall 1988): p.447; Markus G. Puder, “Beer Wars—A Case Study: Is the Emerging European Private Law Civil or Common or Mixed or Sui Generis? ,” in **TULANE EUROPEAN & CIVIL LAW FORUM** 20 (2005): p.41-43.

[22] European Court of Justice, “Case 178/84: Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany,” (12 March 1987), p.1268-1272 [online] Available from : https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5f5c9051-9c0c-45a2-8bbf-d7093b96a26b.0002.03/DOC_1&format=PDF [26 January 2023].

ในขณะเดียวกัน ศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปก็ยังได้วินิจฉัยถึงประเด็นตามมาตรา 9 ของกฎหมายภาษีเบียร์เยอรมันที่เชื่อมโยงกับกฎหมายว่าด้วยสินค้าประเภทอาหารและบริโภคภัณฑ์ของเยอรมันซึ่งกำหนดห้ามการวางตลาดผลิตภัณฑ์เบียร์ที่มีการใช้วัตถุดิบปรุงแต่งอันครอบคลุมไปถึงการห้ามวางตลาดสินค้าเบียร์ของสมาชิกประชาคมประเทศอื่นที่มีการใช้วัตถุดิบปรุงแต่งด้วยแม้ว่าการใช้วัตถุดิบปรุงแต่งดังกล่าวจะเป็นไปโดยชอบตามกฎหมายของสมาชิกประชาคมประเทศที่ผลิตเบียร์นั้นก็ตาม โดยในประเด็นนี้ศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปเห็นว่าการกำหนดกฎเกณฑ์ของประเทศเยอรมนีที่กำหนดการห้ามใช้วัตถุดิบปรุงแต่งในเบียร์เอาไว้เป็นหลักการทั่วไปโดยไม่ได้จำกัดขอบเขตเฉพาะการห้ามวัตถุดิบปรุงแต่งที่มีข้อพิสูจน์อย่างชัดเจนว่าเป็นอันตรายหรืออาจมีความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้บริโภคโดยไม่เปิดโอกาสให้อาจขออนุมัติเพื่อยกเว้นให้ใช้วัตถุดิบปรุงแต่งอย่างใดอย่างหนึ่งได้เลยนั้นถือเป็นกฎเกณฑ์ซึ่งกระทบกับหลักการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีที่ไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) ด้วย[23]

กล่าวโดยสรุปก็คือศาลยุติธรรมแห่งประชาคมยุโรปวินิจฉัยว่าประเทศเยอรมนีมีพันธกรณีตามสนธิสัญญาจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปที่จะต้องยอมรับให้ผลิตภัณฑ์เบียร์ซึ่งผลิตขึ้นมาโดยถูกต้องตามกฎหมายของสมาชิกประชาคมประเทศอื่นสามารถวางจำหน่ายในตลาดเยอรมันได้และยังต้องสามารถใช้ฉลากสินค้าระบุบนผลิตภัณฑ์ว่าเป็น “เบียร์” ได้ด้วย

คำวินิจฉัยศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรปใน ค.ศ. 1987 ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เบียร์ในตลาดเยอรมันเปิดกว้างมากยิ่งขึ้นทำให้ชั้นวางสินค้าของร้านค้าทั้งหลายอาจจะมีเบียร์ซึ่งไม่ได้ผลิตขึ้นตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์วางขายปะปนอยู่คละเคล้ากันไปด้วยได้ แม้กระนั้นก็ตามคำวินิจฉัยนี้ก็ไม่ได้กระทบกับหลักเกณฑ์ว่าด้วยการต้มและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สำหรับเบียร์ที่ผลิตในประเทศเยอรมนีแต่อย่างใด กล่าวคือ การผลิตและวางตลาดสินค้าภายใต้ฉลากว่า “เบียร์” สำหรับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศเยอรมนีนั้นยังคงจำกัดเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักการบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ตามที่กำหนดเอาไว้ในมาตรา 9 และ 10 ของกฎหมายภาษีเบียร์เยอรมันอยู่เช่นเดิม

เพื่อปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ของกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป รัฐบาลเยอรมันได้ประกาศใช้ข้อบังคับว่าด้วยเบียร์ (Bierverordnung) ขึ้นมาใน ค.ศ. 1990 โดยมีสาระสำคัญในมาตรา 1 ที่แม้จะยังคงยึดหลักการว่าการใช้ฉลากที่ระบุว่าเป็นสินค้าเบียร์นั้นจะสามารถทำได้เฉพาะสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบเป็นไปตามกฎหมายภาษีเบียร์เท่านั้น แต่ก็ได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้อย่างชัดแจ้งว่ากรณีเบียร์ซึ่งผลิตขึ้นในต่างประเทศที่สามารถวางจำหน่ายในประเทศดังกล่าวโดยใช้ฉลากสินค้าว่าเป็นเบียร์ได้นั้น ก็อาจวางขายในตลาดเยอรมันว่าเป็น “เบียร์” ได้

[23] Ibid, p.1272-1276.

แม้เบียร์ดังกล่าวอาจจะมีวัตถุดิบหลักซึ่งไม่สอดคล้องกับที่กฎหมายภาษีเบียร์กำหนดไว้ก็ตาม แต่จะต้องมีการระบุถึงวัตถุดิบที่ใช้แสดงไว้บนฉลากสินค้าด้วย[24]

ผลกระทบจากความตกลงร่วมมือกันของประเทศในยุโรปส่งผลต่อกฎหมายเบียร์ของเยอรมันอีกครั้งใน ค.ศ. 1992-1993 เมื่อมีการจัดตั้งสหภาพยุโรปขึ้นเพื่อสร้างเขตเศรษฐกิจที่เป็นเอกภาพไร้ซึ่งพรหมแดนภายในโดยมีการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับระบบการจัดเก็บภาษีของแต่ละชาติสมาชิกให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน[25] ทั้งนี้กฎหมายของสหภาพยุโรปที่กระทบกับกฎหมายเบียร์เยอรมันโดยตรงก็คือข้อกำหนดที่เกี่ยวกับภาษีการบริโภคซึ่งกำหนดหลักการว่าด้วยการแยกกันระหว่างบทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยภาษีและกฎหมายว่าด้วยอาหารทำให้ประเทศเยอรมนีต้องปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยเบียร์ครั้งใหญ่ในหลายมิติอันรวมไปถึงการประกาศใช้กฎหมายภาษีเบียร์ฉบับใหม่ที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ว่าด้วยการผลิตเบียร์ และการตรากฎหมายสำหรับเบียร์ในเชิงการควบคุมอาหารขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ ประกอบด้วยกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราว (Vorläufiges Biergesetz) และข้อบังคับว่าด้วยการใช้กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราว (Verordnung zur Durchführung des Vorläufigen Biergesetzes) ใน ค.ศ. 1993 เพื่อใช้ร่วมกับข้อบังคับว่าด้วยเบียร์ที่เพิ่งจะถูกประกาศใช้ก่อนหน้านั้นไม่กี่ปี

กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวยังคงยืนยันหลักการว่าด้วยบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ไว้อยู่เช่นเดิม แต่มีการปรับปรุงเพิ่มเติมในบางส่วนให้สอดคล้องกับบริบทของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้หลักการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างเสรีของสหภาพยุโรปและภายใต้ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์การอาหาร โดยบทบัญญัติที่สำคัญที่สุดก็คือมาตรา 9 ที่กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการต้มเบียร์เอาไว้โดยอนุญาตให้การต้มเบียร์หมักนอนก้นนั้นยังคงใช้วัตถุดิบได้เพียงข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ น้ำ และยีสต์เท่านั้น ในส่วนของการต้มเบียร์หมักลอยผิว กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวก็ยืนยันหลักการว่าก็ต้องใช้วัตถุดิบเพียงสี่อย่างที่กล่าวมาเช่นกัน แต่ก็กำหนดข้อยกเว้นไว้ด้วยว่าสามารถใช้มอลต์ชนิดอื่นและน้ำตาลบริสุทธิ์จากอ้อยหรือบีทรูท น้ำตาลอินเวิร์ต น้ำตาลกลูโคส หรือสารแต่งสีที่ทำจากน้ำตาลชนิดที่ได้กล่าวมาด้วยก็ได้ อนึ่งในกฎหมายเวอร์ชันนี้ยังได้มีการกล่าวถึงการอนุญาตให้ใช้วัตถุดิบสกัดเพื่อทดแทนวัตถุดิบตามธรรมชาติในกระบวนการผลิตเบียร์เอาไว้ด้วย กล่าวคือ อนุญาตให้ผู้ต้มเบียร์สามารถใช้มอลต์สกัดชนิดน้ำ ฮอปส์แปรรูป หรือสารสกัดจากฮอปส์ในกระบวนการต้มเบียร์ได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้สารตกตะกอนน้ำเพื่อทำให้ใสใสในน้ำหวานจากมอลต์ก่อนกระบวนการหมักหรือในเบียร์ได้ถ้าการ

---

[24] มาตรา 1 แห่งข้อบังคับว่าด้วยเบียร์ (Bierverordnung) ค.ศ. 1990.

[25] Peter Hahn, "500 Jahre Reinheitsgebot für Bier – Entstehung, Entwicklung und Bedeutung," p.143; Konrad Roth, "Das deutsche und das bayerische Reinheitsgebot für Bier – Grundrechtskonformität von Rechtsvorschriften zur deutschen Brautradition unter Berücksichtigung der sogenannten „craft beer"-Brauer," **Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht**, no. 2 (2016): p.801.

ใช้สารดังกล่าวไม่เหลือสารตกค้างที่มีผลกระทบต่อรสชาติ กลิ่น หรือสุขอนามัยของผู้บริโภคในเบียร์ ขณะเดียวกัน ในมาตรา 9 นี้ก็ยังกล่าวถึงการขออนุญาตผลิตเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ไว้ด้วย โดยจะต้องขออนุญาตเป็นรายกรณีว่าประสงค์จะต้มเบียร์ชนิดพิเศษหรือเป็นการต้มเบียร์เพื่อการส่งออกหรือเพื่อการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ อำนาจในการอนุญาตเป็นของเจ้าหน้าที่ระดับมลรัฐตามที่กฎหมายระดับมลรัฐจะได้กำหนดเอาไว้[26]

สำหรับข้อบังคับว่าด้วยการใช้กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวนั้นก็มีบทบัญญัติที่ขยายความและกำหนดรายละเอียดของกฎหมายหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวเอาไว้หลายประเด็น เช่น เกี่ยวกับการวัดค่าความเข้มข้นของเบียร์ การกำหนดบทนิยามของ “การทำเบียร์” “น้ำ” “เบียร์หมักนอนก้น” และ “เบียร์หมักลอยผิว” รวมถึงการกำหนดยกเว้นไว้ไม่ให้นับว่าเมล็ดข้าว, เมล็ดข้าวโพด และเมล็ดข้าวฟ่างเป็นมอลต์ชนิดอื่นที่อาจใช้ได้ในกระบวนการผลิตเบียร์หมักลอยผิว นอกจากนี้ก็ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ซึ่งใช้บังคับสำหรับมลรัฐบาเยิร์น และดินแดนที่เคยเป็นแคว้นบาเดนและเวือร์ทเทมแบร์กว่าจะยังคงเป็นไปตามกฎหมายฉบับ ค.ศ. 1919 ที่ยึดถือตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบเคร่งครัดตามข้อสงวนตั้งแต่สมัยที่มีการตรากฎหมายภาษีเบียร์แบบเป็นเอกภาพทั้งประเทศเป็นครั้งแรกต่อไป[27]

อีกหนึ่งประเด็นซึ่งกฎหมายของสหภาพยุโรปส่งผลต่อกฎหมายเบียร์ของประเทศเยอรมนีก็คือการต้องยอมรับให้การผลิตเบียร์ภายในประเทศสามารถใช้วัตถุดิบปรุงแต่งต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตตามข้อกำหนดของสหภาพยุโรปว่าด้วยวัตถุดิบปรุงแต่งอาหาร (Regulation of the European Parliament and of the Council on Food Additives) ได้ อาทิ สีคาราเมล กรดเบนโซอิก กรดซอร์บิก ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ กรดแลคติก กรดแอสคอร์บิค โซเดียมแอสคอร์เบต กรดซิตริก กัมอะคาเซีย แอซีซัลเฟมโพแทสเซียม แอสปาร์แตม ขัณฑสกร ซูคราโลส นีโอเฮสเพอริดินไดไฮโดรชาลโคน นีโอแตม เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบปรุงแต่งเหล่านี้จะใช้ชื่อเรียกสินค้าว่าเป็น “เบียร์” ได้ แต่ก็จะต้องไม่ระบุบนฉลากว่าเป็นเบียร์ซึ่งผลิตขึ้นตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ เนื่องจากว่าการบ่งชี้ว่าเป็นเบียร์ตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นั้นได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษและมีผลยกเว้นการอนุญาตให้ใช้วัตถุดิบปรุงแต่งอาหารตามข้อกำหนดของสหภาพยุโรปในฐานะที่เป็น “อาหารเชิงวัฒนธรรม” (Traditional foods) โดยเบียร์ที่จะระบุบนฉลากว่าเป็นเบียร์ตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นั้นจะต้องไม่ใช้วัตถุดิบปรุงแต่งอาหารใดเลย นอกจากกรดคาร์บอนิกและก๊าซไนโตรเจนที่ได้รับอนุญาตเป็นพิเศษให้ใช้ได้[28]

---

[26] มาตรา 9 (1)-(8) กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราว (Vorläufiges Biergesetz) ค.ศ. 1993

[27] มาตรา 3, 16, 19, 20 และ 21 ข้อบังคับว่าด้วยการใช้กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราว (Verordnung zur Durchführung des Vorläufigen Biergesetzes) ค.ศ. 1993.

[28] Peter Hahn, “500 Jahre Reinheitsgebot für Bier – Entstehung, Entwicklung und Bedeutung,” p.145-146.

ในส่วนของสารโพรพิลีนไกลคอลอัลจิเนตซึ่งใช้กันอย่างแพร่หลายในอุตสาหกรรมเบียร์ที่ช่วยในการคัดแยกสารตะกอนออกจากเบียร์ที่ต้มสำเร็จนั้นถูกจัดเป็นสารช่วยในกระบวนการผลิต (processing aids) ซึ่งยอมรับให้ใช้ได้โดยยังคงถือว่าเป็นการต้มเบียร์ตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ และด้วยเหตุที่สารชนิดนี้สามารถกรองแยกออกจากเบียร์ได้โดยสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดกระบวนการ ผู้ผลิตจึงไม่ถูกบังคับให้จำต้องแสดงบนฉลากว่าเบียร์ของตนมีการใช้สารโพรพิลีนไกลคอลอัลจิเนตในการผลิตด้วยแต่อย่างใด[29]

4. ข้อพิจารณาประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญในการจำกัดเสรีภาพการประกอบอาชีพ

นอกจากปัจจัยภายนอกที่ท้าทายการดำรงอยู่ของบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ในช่วงเข้าสู่วาระครึ่งสหัสวรรษแล้ว บริบทกฎหมายภายในของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเองก็ส่งผลให้มีการตั้งคำถามถึงความสอดคล้องของหลักเกณฑ์ที่มีอายุกว่าห้าร้อยปีนี้กับระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ถูกสถาปนาขึ้นบนความคิดการรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องมานับแต่การประกาศใช้กฎหมายพื้นฐานใน ค.ศ. 1949 ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของหลักเกณฑ์บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์กับเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญซึ่งรับรองไว้ในกฎหมายพื้นฐานมาตรา 12 วรรคหนึ่ง (Art. 12 Abs. 1 GG)

ในกฎหมายพื้นฐานของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้มีการรับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพเอาไว้แก่ชาวเยอรมันทั้งหลายให้มีสิทธิในการเลือกอาชีพ เลือกสถานที่ทำงาน และเลือกสถานที่ศึกษาฝึกอบรมได้อย่างเสรี โดยความหมายของ “อาชีพ” ที่อยู่ในขอบเขตซึ่งรัฐธรรมนูญรับรองนี้คือกิจการงานทั้งหลายที่ทำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานเพื่อสร้างและรักษาการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็นงานอิสระหรือเป็นลูกจ้าง ไม่ว่าจะเป็นงานอาชีพหลัก อาชีพเสริมหรืออาชีพพิเศษช่วงวันหยุด ไม่ว่าจะเป็นงานเอกชนหรืองานแผ่นดิน แต่ไม่หมายความรวมถึงงานอดิเรกหรือกิจกรรมยามว่างซึ่งขาดลักษณะของวัตถุประสงค์เพื่อการดำรงชีพ[30] ทั้งนี้กิจการงานที่อยู่ในขอบเขตความหมายของ “อาชีพ” ตามรัฐธรรมนูญนี้จะต้องไม่มีลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสังคมและการอยู่ร่วมกัน เช่น การหารายได้จากการลักขโมย หรือฆาตกรรับจ้าง ด้วยเหตุว่าเสรีภาพในการประกอบอาชีพนั้นมีเนื้อแท้ของการดำรงอยู่ในฐานะสิทธิซึ่งส่งเสริมปัจเจกบุคคลเพื่อการอยู่รวมกันเป็นสังคม[31]

ประเด็นว่าบทบัญญัติกฎหมายพื้นฐานมาตรา 12 วรรคหนึ่งคุ้มครองเสรีภาพในการประกอบอาชีพในมิติใดบ้างนั้น เมื่อพิจาณาจากประโยคที่หนึ่งของมาตราดังกล่าวที่ว่า “ชาวเยอรมันทั้งหลาย

---

[29] Welt der Wunder Redaktion, “Plastik im Bier: ein Gesundheitsrisiko?,” (18 September 2022) [online] Available from : https://www.weltderwunder.de/wie-viel-plastik-steckt-in-bier/ [26 January 2023].

[30] Volker Epping, **Grundrechte**, 3rd ed. (Berlin: Springer, 2019), p.192.

[31] Jörn Ipsen, **Staatsrecht II - Grundrechte**, 15th ed. (München: Franz Vahlen, 2012), p.183-184.

มีสิทธิอย่างเสรีในการเลือกอาชีพ เลือกสถานที่ทำงาน และเลือกสถานที่ศึกษาฝึกอบรม" ซึ่งตามมาด้วยประโยคที่สองว่า "การประกอบอาชีพนั้นอาจถูกกำหนดกฎเกณฑ์โดยกฎหมายหรือโดยเจตนารมณ์ของกฎหมายได้" อาจนำไปสู่คำถามว่าประโยคทั้งสองมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพียงใด กล่าวคือ เฉพาะแต่การเลือกอาชีพเท่านั้นหรือไม่ที่เป็นสิทธิในเมื่อถ้อยคำของประโยคที่สองไม่ได้รับรองสิทธิการประกอบอาชีพเอาไว้ หรือการเลือกอาชีพนั้นจะถูกกำหนดกฎเกณฑ์ได้เช่นเดียวกับการประกอบอาชีพหรือไม่ในเมื่อถ้อยคำดังกล่าวไม่ได้ประกอบอยู่ในส่วนของประโยคที่หนึ่ง ต่อประเด็นนี้ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้วินิจฉัยวางหลักเอาไว้ว่าเสรีภาพตามมาตรา 12 วรรคหนึ่งนี้จะต้องพิจารณาร่วมกันทั้งสองประโยคอย่างเป็นเอกภาพในฐานะเสรีภาพอย่างเดียวกันที่ครอบคลุมทั้งมิติของการเลือกและการประกอบอาชีพด้วย โดยที่เสรีภาพในการเลือกอาชีพนั้นรับรองอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงการที่จะไม่เลือกด้วย นอกจากนี้ยังขยายความไปถึงการที่จะเปลี่ยนหรือยุติการประกอบอาชีพใด ๆ ด้วย สำหรับในส่วนของเสรีภาพในการประกอบอาชีพนั้นสิ่งที่มุ่งคุ้มครองก็จะเป็นในส่วนของวิธีการในการดำเนินกิจการนั้น ๆ[32]

อนึ่ง มาตรการที่จะถือได้ว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่รับรองไว้ในมาตรา 12 วรรคหนึ่งนั้น จะต้องเป็นมาตรการที่กำหนดออกมาเพื่อมุ่งใช้ในการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะ กล่าวคือเป็นมาตรการที่กำหนดโดยตรงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหรือเป็นการกำหนดที่เมื่อพิจารณาอย่างเป็นภววิสัยแล้วมีลักษณะเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ไม่ใช่เป็นเพียงมาตรการที่กระทบหรืออาจกระทบต่อกิจการงานโดยอ้อม[33]อย่างเช่นกรณีของการจำกัดความเร็วบนทางด่วนเป็นการทั่วไปที่แม้อาจกระทบกับผู้ขับขี่บางคนที่การขับขี่รถยนต์บนท้องถนนของพวกเขาถือเป็นการประกอบอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ แม้กระนั้นกฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้ก็หาได้มุ่งหมายที่จะจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพหรือกำหนดกฎเกณฑ์ในการประกอบอาชีพของผู้ขับขี่เหล่านั้นโดยตรงหรือโดยเจาะจงแต่อย่างใด

ในส่วนของข้อพิจารณาเกี่ยวกับประเด็นขอบเขต "กรอบจำกัดของการจำกัด" (Schranken-Schranke) เสรีภาพในการประกอบอาชีพนั้น ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้พัฒนา "ทฤษฎีลำดับขั้น" (Stufentheorie) ขึ้นมาในคดีร้านขายยา (Apotheken-Urteil) ค.ศ. 1958 เพื่อปรับใช้ในการตรวจสอบเป้าประสงค์อันชอบธรรม (Legitimer Zweck) ของมาตรการที่มีผลเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความชอบธรรมของเป้าประสงค์อย่างเข้มข้นมากน้อยแตกต่างกันไปตามลำดับขั้นอย่างแปรผันตรงกับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากมาตรการ

---

[32] ดู Christian Bumke and Andreas Voßkuhle, **Casebook Verfassungsrecht** (Tübingen: Mohr Siebeck, 2013), p.265; Volker Epping, Grundrechte, p.193.

[33] Volker Epping, Grundrechte, p.202-203.

ซึ่งจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ กล่าวคือ หากเป็นเพียงมาตรการซึ่งกระทบแค่เพียงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพที่เป็นการกำหนดรายละเอียดว่าการประกอบอาชีพจะต้องทำแบบไหนหรืออย่างไรนั้น ลำพังสามารถอธิบายได้ว่ามาตรการดังกล่าวมีขึ้นโดยเป็นไปอย่างสมเหตุสมผลเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างไรก็เพียงพอที่จะถือว่าวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีความชอบธรรมแล้ว แต่หากเป็นมาตรการซึ่งเข้าไปจำกัดเสรีภาพในการเลือกอาชีพในเชิงอัตวิสัยกล่าวคือเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับลักษณะคุณสมบัติของผู้ประสงค์จะเลือกประกอบอาชีพดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นคุณสมบัติซึ่งผู้ถูกกระทบสามารถควบคุมได้อย่างเช่นการศึกษาหรือฝึกอบรม หรือคุณสมบัติที่อยู่เหนือการควบคุม อาทิ อายุหรือเพศ มาตรการในลักษณะนี้จะต้องได้ความว่าเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมที่สำคัญยิ่งเท่านั้น สำหรับมาตรการซึ่งเข้าไปจำกัดเสรีภาพในการเลือกอาชีพอย่างเป็นภววิสัย คือ เป็นการกำหนดเกี่ยวกับสิ่งที่พ้นไปจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประสงค์จะเลือกประกอบอาชีพ อาทิ การกำหนดยอดขั้นสูงของจำนวนผู้อาจได้รับใบอนุญาตประกอบอาชีพเอาไว้อย่างตายตัว การจำกัดเสรีภาพในลักษณะเช่นนี้จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อเพียงปรากฏว่าเป็นไปเพื่อป้องกันภยันตรายอย่างร้ายแรงที่สามารถพิสูจน์ได้หรือมีความเป็นไปอย่างสูงว่าจะเกิดขึ้นกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญอย่างยิ่งยวดเท่านั้น[34]

การกำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วยบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ไว้ในกฎหมายเบียร์ซึ่งกระทบกับผู้มีความประสงค์จะประกอบกิจการต้มและจำหน่ายเบียร์เพื่อหารายได้ในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอาชีพนั้น ย่อมสามารถพิจารณาได้ว่าเป็นกรณีที่รัฐเข้าไปกำหนดรายละเอียดของการประกอบอาชีพว่าการผลิตและจำหน่ายเบียร์เพื่อวางตลาดจะต้องทำอย่างไร กล่าวคือ จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อได้ใช้วัตถุดิบตามที่กฎหมายอนุญาตไว้เท่านั้น แต่ยังไม่ถึงขนาดเป็นการกำหนดข้อจำกัดซึ่งกระทบกับเสรีภาพในการเลือกอาชีพไม่ว่าจะในทางอัตวิสัยหรือภววิสัย อย่างไรก็ตามลำพังประเด็นที่ว่ามีการกำหนดรายละเอียดของการประกอบอาชีพก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้เกิดข้อถกเถียงเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของหลักเกณฑ์บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพที่สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายพื้นฐานและทฤษฎีที่ศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้วางแนวทางเอาไว้หรือไม่

ค.ศ. 1997 โรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์ (Neuzeller Klosterbrauerei) ได้ยื่นเรื่องขออนุญาตวางตลาดจำหน่ายสินค้าของตนภายใต้ฉลากว่าเป็น “เบียร์” โดยเป็นเบียร์ดำแบบหมักนอนก้นซึ่งใช้วัตถุดิบคือข้าวบาร์เลย์ ฮอปส์ น้ำ ยีสต์ และน้ำเชื่อมน้ำตาลอินเวิร์ทที่ใส่ลงไปหลังจากมีการกรองตะกอนออกจากเบียร์เสร็จสิ้นแล้ว ผลปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของมลรัฐบรันเดินบวร์คที่มีอำนาจพิจารณาคำร้องดังกล่าวปฏิเสธคำขอของโรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์เพราะเห็นว่าเครื่องดื่มดังกล่าวไม่ได้ต้มขึ้นตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์จึงไม่สามารถนับว่าเป็นเบียร์ได้ ทางโรงเบียร์จึงยื่นคำร้องต่อศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) โต้แย้งคำปฏิเสธของเจ้าหน้าที่โดยอธิบายว่าสูตรต้มเบียร์ของตนนั้นเป็นเบียร์

[34] ดู Christian Bumke and Andreas Voßkuhle, Casebook Verfassungsrecht, p.266-268.

ชนิดพิเศษซึ่งใช้น้ำเชื่อมน้ำตาลอินเวิร์ทเพื่อปรุงแต่งรสชาติ ไม่ใช่การใส่ลงไปเพื่อทดแทนการใช้มอลต์ ซึ่งเจ้าหน้าจะต้องอนุญาตให้โรงเบียร์สามารถจำหน่ายเครื่องดื่มดังกล่าวในฐานะ “เบียร์” ได้ มิเช่นนั้นจะทำให้ระบบกฎหมายเกิดความไม่ลงรอยกันเนื่องจากเครื่องดื่มสูตรดังกล่าวถูกคิดคำนวณภาษีในฐานะที่เป็นเบียร์แต่กลับไม่อาจขายในฐานะที่เป็นเบียร์ได้ นอกจากนี้โรงเบียร์ยังยกประเด็นขึ้นด้วยว่าหากการต้มเบียร์ตามสูตรของตนเกิดขึ้นนอกประเทศเยอรมนีแต่เป็นในประเทศสมาชิกประชาคมยุโรปอื่น ก็จะสามารถวางขายในตลาดเยอรมันโดยใช้ฉลากว่า “เบียร์” ได้ การห้ามขายเบียร์สูตรของตนภายใต้ฉลากว่า “เบียร์” จึงขัดหรือแย้งต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพและหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญ[35]

ศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) ยกคำร้องของโรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์ใน ค.ศ. 2003 โดยเห็นว่าสูตรต้มเบียร์ของโรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์และไม่อาจถือว่าเป็นการผลิตเบียร์ชนิดพิเศษได้ ศาลได้อธิบายเอาไว้ว่าเบียร์ชนิดพิเศษนั้นหมายถึงเฉพาะเครื่องดื่มซึ่งมีลักษณะเป็นเบียร์ที่มีการใช้ส่วนผสมเพิ่มเติมจากที่บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์กำหนดไว้เพื่อขับเน้นหรือส่งเสริมรสชาติของเบียร์ตัวดังกล่าวเป็นพิเศษเท่านั้น แต่ไม่รวมถึงการใช้ส่วนผสมอย่างอื่นเพื่อทดแทนการใช้มอลต์หรือฮอปส์ สำหรับการใส่น้ำเชื่อมลงไปในกรณีนี้ ศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) พิจารณาว่าเป็นการใช้วัตถุดิบทดแทนการใช้มอลต์เพราะการใช้น้ำเชื่อมนอกจากมีผลปรุงแต่งรสชาติแล้วยังส่งผลต่อค่าความหนาแน่นของเบียร์ด้วย จึงไม่เป็นไปตามคุณสมบัติของกรณี “เบียร์ชนิดพิเศษ” ตามข้อยกเว้น อนึ่ง ศาลยังกล่าวต่อไปอีกด้วยว่าต่อให้ถ้าจะนับเครื่องดื่มสูตรตามฟ้องนี้ว่าเป็นเบียร์ชนิดพิเศษได้ก็ตาม ผลิตภัณฑ์นี้ก็ไม่สามารถที่จะวางขายในท้องตลาดภายใต้ฉลากว่าเป็น “เบียร์” ได้อยู่ดี โดยศาลอธิบายว่าข้อยกเว้นในการให้ผลิตเบียร์ที่อาจแตกต่างไปจากบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ตามกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวไม่ว่าจะเป็นกรณีการผลิตเบียร์ชนิดพิเศษ เบียร์เพื่อการทดลอง หรือเบียร์เพื่อการส่งออกได้นั้นเป็นคนละเรื่องการพิจารณาว่าสินค้าดังกล่าวจะวางตลาดภายใต้ฉลากว่าเป็น “เบียร์” ได้หรือไม่ โดยกรณีหลังนี้ศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) เห็นว่าการใช้ฉลากสินค้าว่าเป็น “เบียร์” ในตลาดเยอรมนีจะใช้ได้เฉพาะก็แต่ผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เท่านั้น ไม่รวมถึง “เบียร์” อื่น ๆ ที่เข้ากรณียกเว้นตามกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวแต่อย่างใด ทั้งนี้ศาลปกครองยังกล่าวต่อไปว่าข้อต่อสู้ของผู้ร้องในประเด็นเรื่องเสรีภาพในการประกอบอาชีพและหลักความเสมอภาคที่อ้างการเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์จากต่างประเทศก็ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน เนื่องจากตามกฎหมายประชาคมยุโรปไม่ได้ห้ามการจะเลือกปฏิบัติต่อคนในชาติให้แตกต่างจากการปฏิบัติกับคนต่างชาติจากรัฐสมาชิกประชาคมไปในทางที่ส่งผลลบต่อคนในชาติ (Inländerdiskriminierung) แต่อย่างใด[36]

---

[35] Bundesverwaltungsgericht, “Schwarzbier,” **Zeitschrift für das gesamte Lebensmittelrecht**, no. 4 (2005): p.459-460.

[36] Ibid, p.460.

ต่อมาโรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์ก็อุทธรณ์คำวินิจฉัยของศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) ขึ้นไปยังศาลปกครองแห่งสหพันธ์ และใน ค.ศ. 2005 ศาลปกครองแห่งสหพันธ์ก็มีคำวินิจฉัยให้กลับคำวินิจฉัยของศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) โดยเห็นว่าผู้ร้องมีสิทธิที่จะได้รับอนุมัติให้ผลิตเครื่องดื่มตามสูตรของตนในฐานะเบียร์ชนิดพิเศษได้ พร้อมทั้งมีสิทธิที่จะนำเครื่องดื่มดังกล่าวออกวางตลาดภายใต้ฉลากว่าเป็น “เบียร์” ได้ด้วย

ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เริ่มต้นคำวินิจฉัยด้วยความพยายามที่จะค้นหานิยามตามกฎหมายของ “เบียร์” แต่ก็ไม่พบว่ามีบทบัญญัติที่ใดได้ให้ความหมายเอาไว้ ในส่วนข้อความที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 9 ของกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวนั้น ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าไม่ใช่บทนิยามของเบียร์ที่สามารถใช้อธิบาย “เบียร์” เป็นการทั่วไปได้ แต่เป็นการกล่าวถึงจำกัดเพียงเบียร์แขนงหนึ่ง กล่าวคือ หมายถึงเฉพาะแต่เครื่องดื่มอันมีรูป รส และกลิ่น ตามที่วิญญูชนเข้าใจว่าเป็นเบียร์ที่ผลิตโดยกระบวนการใช้ยีสต์หมักส่วนผสมจากน้ำ ฮอปส์ และมอลต์หรือวัตถุดิบทดแทนมอลต์ที่ทำจากพืชเท่านั้น โดยศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าหากมีการต้มเบียร์ที่ไม่ได้เป็นไปตามลักษณะของมาตรา 9 เกิดขึ้นมา เบียร์ดังกล่าวก็จะยังคงเป็นเบียร์อยู่แม้ว่าจะขัดต่อข้อกำหนดของกฎหมาย เพราะคุณลักษณะของความเป็นเบียร์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะต้องมีการผลิตขึ้นตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แต่อย่างใด[37]

ศาลปกครองแห่งสหพันธ์อธิบายต่อไปว่าการใส่น้ำเชื่อมน้ำตาลอินเวิร์ทผสมในเบียร์ดำแบบหมักนอนก้นดังที่โรงเบียร์อารามน็อยเซิลเลอร์ได้ทำนี้ โดยหลักแล้วเป็นสิ่งต้องห้ามตามข้อกำหนดของมาตรา 9 วรรคหนึ่ง กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวที่รับรองการต้มเบียร์ตามข้อบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เอาไว้ ปัญหาว่าการกำหนดข้อบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นี้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่ายังคงเป็นที่ถกเถียงอยู่โดยมีประเด็นต้องคำนึงเกี่ยวข้องกับการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่กฎหมายพื้นฐานมาตรา 12 วรรคหนึ่งรับรองเอาไว้ ทั้งนี้ เมื่อการจำกัดเสรีภาพในเรื่องนี้เป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ของการประกอบอาชีพว่าจะต้องทำเช่นไร กรณีจึงเป็นการจำกัดที่สามารถกระทำได้โดยง่ายที่สุดเมื่อพิจารณาจากทฤษฎีลำดับชั้น กล่าวคือ เป็นกรณีของการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมอย่างใดอย่างหนึ่งพอสมควรแก่เหตุ[38]

ประเด็นประโยชน์ส่วนรวมที่บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์มุ่งคุ้มครองนั้นศาลปกครองแห่งสหพันธ์พิจารณาว่าไม่ใช่เรื่องของการคุ้มครองสุขภาวะของผู้บริโภค แต่เป็นไปเพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีของศาสตร์การต้มเบียร์เยอรมันและเพื่อเป็นการประกันมาตรฐานคุณภาพของสินค้า ศาลเห็นว่าเหตุผลทั้งสองนี้ยังไม่สามารถเป็นข้อสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับการจะห้ามจำหน่ายเบียร์อื่น ๆ ที่ไม่เป็นไปตามข้อบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์อย่างเด็ดขาดได้ ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าการห้ามเด็ดขาด

[37] Ibid, p.461.

[38] Ibid, p.461-462.

เพื่อประโยชน์การธำรงรักษาไว้ซึ่งประเพณีการต้มเบียร์เยอรมันนั้นเป็นมาตรการที่เกินความจำเป็นตามหลักความพอสมควรแก่เหตุ เพราะยังมีมาตรการอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ซึ่งกระทบเสรีภาพน้อยกว่า อาทิ การรับรองการใช้สัญลักษณ์พิเศษ หรือการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอบรมเพื่อเป็นนักต้มเบียร์ สำหรับข้ออ้างเรื่องมาตรฐานสินค้านั้นศาลก็เห็นว่าควรจะเป็นเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอาหารในภาพรวมอย่างเคร่งครัดมากกว่า ทั้งการใช้ส่วนผสมที่แตกต่างออกไปในการต้มเบียร์เองก็ไม่อาจกล่าวได้อย่างเป็นสรณะว่าจะทำให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่คุณภาพด้อยลง[39]

อย่างไรก็ตาม จากการที่กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวได้เปิดช่องให้มีการขออนุญาตต้มเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เอาไว้อยู่แล้ว ศาลปกครองแห่งสหพันธ์จึงเห็นว่าประเด็นเรื่องหลักความพอสมควรแก่เหตุที่ได้ตั้งข้อสังเกตข้างต้นนั้นไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาหาคำตอบในคดีนี้ แต่กระนั้นศาลปกครองแห่งสหพันธ์ก็ได้เรียกร้องไว้ในคำวินิจฉัยโดยชัดแจ้งว่าการใช้ข้อยกเว้นของการต้มเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นั้นจะต้องตีความเป็นไปอย่างกว้างในทางที่ส่งเสริมเสรีภาพด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการขออนุญาตต้ม “เบียร์ชนิดพิเศษ” ที่จำต้องมีการใช้วัตถุดิบอย่างอื่นเป็นส่วนประกอบเพื่อปรุงแต่งรสชาติ ซึ่งในคดีนี้ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าการใช้น้ำเชื่อมน้ำตาลอินเวิร์ทผสมในเบียร์ภายหลังจากการกรองเสร็จสิ้นแล้วของโรงเบียร์ผู้ฟ้องคดีนั้นอยู่บนเป้าประสงค์ในการปรุงแต่งรสชาติเท่านั้น ถึงแม้ว่าวัตถุดิบดังกล่าวโดยทั่วไปอาจใช้ในฐานะที่เป็นวัตถุดิบทดแทนมอลต์ที่อาจส่งผลต่อค่าความหนาแน่นของเบียร์ได้ก็ตาม แต่เมื่อผู้ฟ้องไม่ได้ใช้วัตถุดิบดังกล่าวเพื่อการเช่นว่านั้นโดยตรง ก็ไม่มีเหตุเพียงพอที่จะปฏิเสธไม่ให้ผู้ฟ้องคดีสามารถต้มเบียร์ตามสูตรดังเช่นที่กล่าวมาได้[40]

ในส่วนประเด็นที่สองว่าเบียร์ชนิดพิเศษที่ได้รับอนุญาตให้ต้มขึ้นได้ตามข้อยกเว้นของกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวจะสามารถใช้ฉลากสินค้าในการวางตลาดว่าเป็น “เบียร์” ได้หรือไม่ ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าการตีความตามแบบที่ศาลปกครองเมืองแฟรงก์เฟิร์ต (โอเดอร์) ได้วินิจฉัยเอาไว้เป็นการยึดติดกับบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากเกินไป จนละเลยประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบทบัญญัติและไม่ได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ของเรื่องอย่างเพียงพอ กล่าวคือ ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าการที่บทบัญญัติข้อ 1 วรรคหนึ่งของข้อบังคับว่าด้วยเบียร์ไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งว่าการวางตลาดสินค้าด้วยฉลาก “เบียร์” รวมถึงเบียร์ชนิดพิเศษที่ได้รับอนุญาตตามมาตรา 9 วรรคเจ็ดของกฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวด้วยนั้นเป็นสาเหตุมาจากความผิดหลงในกระบวนการนิติบัญญัติที่เมื่อย้อนไปดูประวัติการยกร่างกฎหมายตั้งแต่ในอดีตมาแล้วจะพบว่าเดิมในกฎหมายภาษีเบียร์ฉบับ ค.ศ. 1909 ก็เคยได้รับรองเอาไว้ว่าการใช้ฉลาก “เบียร์” นี้ครอบคลุมรวมไปถึงเบียร์ชนิดพิเศษด้วย แต่เมื่อมีการจัดทำกฎหมายใหม่ใน ค.ศ. 1918 กลับมีการแยกบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวออกเป็นสองมาตราซึ่งส่งผลให้ตามถ้อยคำ

---

[39] Ibid, p.462.

[40] Ibid, p.462-463.

ลายลักษณ์อักษรนั้นการใช้ฉลาก “เบียร์” ไม่ได้ครอบคลุมรวมไปถึงเบียร์ชนิดพิเศษอีกต่อไป โดยที่ไม่ปรากฏเหตุผลอย่างใดเลยว่าเพราะอะไรผู้ร่างกฎหมายจึงต้องการเปลี่ยนแปลงหลักการในเรื่องดังกล่าว ศาลปกครองแห่งสหพันธ์จึงพิจารณาว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่น่าที่จะเป็นเจตจำนงของผู้ร่างกฎหมาย[41]

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เห็นว่าการจะตีความให้การใช้ฉลากสินค้า “เบียร์” ไม่รวมถึง “เบียร์ชนิดพิเศษ” ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายนั้นไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการกำหนดจำกัดการใช้ฉลากสินค้าเบียร์ที่มีขึ้นเพื่อป้องกันความเข้าใจผิดของผู้บริโภคว่าอะไรคือ “เบียร์” เพราะ “เบียร์ชนิดพิเศษ” เป็นแขนงหนึ่งของเบียร์ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นเบียร์ครบถ้วนในตัวเอง การที่ “เบียร์ชนิดพิเศษ” วางตลาดด้วยฉลาก “เบียร์” จึงไม่ได้เป็นการหลอกลวงหรือทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดแต่อย่างใด การจะอ้างว่าการใช้ฉลาก “เบียร์” มีขึ้นเพื่อให้ผู้บริโภคมั่นใจว่าสินค้าที่มีฉลากดังกล่าวคือสินค้าที่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เท่านั้นเป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น เพราะในปัจจุบันตลาดเยอรมันก็มีสินค้าเบียร์จำนวนมากที่วางตลาดอยู่ภายใต้ฉลากว่า “เบียร์” ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเบียร์ก็อนุญาตให้เบียร์ที่ไม่ได้ต้มตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์สามารถวางตลาดภายใต้ฉลากว่าเบียร์ได้โดยชัดแจ้ง เช่นนี้ ผู้บริโภคย่อมคาดหมายได้ว่า “เบียร์” ที่อยู่บนฉลากนั้นเป็นคนละความคาดหวังกับ “เบียร์ตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์” ที่ในกรณีอย่างหลังนั้นกฎหมายเองก็ได้คุ้มครองไว้เป็นพิเศษแล้ว ทั้งโดยการสงวนการใช้ถ้อยคำบนฉลากว่า “ต้มขึ้นตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เยอรมัน” เพิ่มเติมเอาไว้เฉพาะกับเบียร์ที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเท่านั้น และโดยการกำหนดให้มีการระบุส่วนผสมหรือวัตถุดิบปรุงแต่งอื่นที่นอกเหนือออกไปจากส่วนผสมตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ไว้บนฉลากโดยชัดแจ้ง[42]

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาประเด็นดังกล่าวในเชิงกฎหมายรัฐธรรมนูญประกอบกับกฎหมายอาหาร การจะปฏิเสธไม่ให้ “เบียร์ชนิดพิเศษ” ซึ่งผลิตขึ้นอย่างถูกต้องตามกฎหมายไม่สามารถวางจำหน่ายภายใต้ชื่อว่าเป็น “เบียร์” ได้บนเหตุผลเพื่อคุ้มครองความเข้าใจผิดของผู้บริโภคนั้นนับว่าเป็นการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่ไม่จำเป็น เพราะถือว่ามีมาตรการอื่นที่เหมาะสมอย่างเท่าเทียมกันแต่เป็นการจำกัดสิทธิโดยวิถีทางที่น้อยกว่า นั่นก็คือการกำหนดกฎเกณฑ์ให้บนฉลากมีการให้ข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมประกอบไปด้วย[43]

ศาลปกครองแห่งสหพันธ์ได้กล่าวเพิ่มเติมในตอนท้ายด้วยว่าในการพิจารณาอนุญาตให้ผลิตและจำหน่ายเบียร์ชนิดพิเศษภายใต้ฉลากว่า “เบียร์” เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาอาจกำหนดข้อกำหนด

---

[41] Ibid, p.464-465.

[42] Ibid, p.466.

[43] Ibid.

ประกอบคำสั่งทางปกครองที่อนุญาตไว้เสริมขึ้นมาเพื่อให้มั่นใจได้ว่าสินค้าดังกล่าวจะไม่สร้างความเข้าใจผิดอย่างใด ๆ ให้ปรากฏด้วยก็ได้ แต่กระนั้นมาตรการดังกล่าวที่เสริมขึ้นมาจะต้องไม่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของสินค้าให้เป็นไปในทางลบและยังจะต้องคำนึงถึงหลักการปฏิบัติบนความเสมอภาคด้วยเช่นกัน[44]

โดยสรุป คำวินิจฉัยในคดีนี้เปิดหนทางสำหรับอาชีพต้มเบียร์ในเยอรมนีให้มีช่องทางสร้างสรรค์เบียร์ที่อาจแตกต่างไปจากบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์เพื่อสามารถแข่งขันกับเบียร์จากชาติสมาชิกสหภาพยุโรปอื่นที่เข้ามาทำตลาดในประเทศเยอรมนีได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาทางรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์อีกหลายประเด็นที่ดูเหมือนว่าจะยังไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวข้อกำหนดว่าด้วยบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ในภาพรวมเองที่คดีนี้ศาลปกครองแห่งสหพันธ์เลือกใช้นิติวิธีการตีความข้อยกเว้นให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญเพื่อเลี่ยงประเด็นที่ต้องวินิจฉัยเรื่องดังกล่าวโดยตรง นอกจากนั้นแล้วยังมีประเด็นที่เกี่ยวกับขอบเขตของข้อยกเว้นที่ศาลปกครองแห่งสหพันธ์ได้เปิดช่องโดยผลของคดีนี้ด้วยว่าในท้ายที่สุดแล้วเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาการขออนุญาตต้มเบียร์ชนิดพิเศษจะต้องอนุญาตให้ต้มเบียร์ที่แตกต่างออกไปจากบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ได้ถึงระดับไหน เช่น หากมีการขออนุญาตเพื่อต้มเบียร์จากข้าว เช่นนี้ก็จะต้องอนุญาตให้ทำได้ภายใต้แนวทางที่ศาลปกครองแห่งสหพันธ์วางเอาไว้ด้วยหรือไม่[45]

5. ความท้าทายร่วมสมัยใต้กระแส “คราฟเบียร์เยอรมัน”

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา กระแสคราฟเบียร์จากประเทศสหรัฐอเมริกาได้คืบคลานเข้ากระทบตลาดเบียร์เยอรมันอันทำให้ข้อถกเถียงเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและความทันยุคทันสมัยของบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์กลับมาเป็นที่ถกเถียงกันอีกครั้ง อนึ่ง สมควรกล่าวไว้ในที่นี้เพื่อความชัดเจนก่อนเป็นเบื้องต้นว่าความหมายของคำว่า “คราฟเบียร์” ที่เข้าใจกันในประเทศเยอรมนีนั้นอาจไม่เหมือนกันเสียทีเดียวกับกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ในขณะที่อุตสาหกรรมเบียร์อเมริกันให้คำจำกัดความของคราฟเบียร์ไว้ว่าหมายถึงเบียร์ที่ผลิตด้วยวิถีแบบดั้งเดิมไม่ว่าจะเป็นสูตรตามขนบเก่าหรือสูตรใหม่จากความคิดริเริ่มโดยโรงงานซึ่งเป็นอิสระและมีขนาดเล็กที่มีปริมาณการผลิตไม่เกินหกล้านบาร์เรลต่อปีหรือมีส่วนแบ่งในตลาดเบียร์อเมริกันไม่เกินร้อยละสาม[46] นิยามดังกล่าวนี้กลับไม่สามารถใช้อธิบายอุตสาหกรรมวงการคราฟเบียร์เยอรมันได้เนื่องจากข้อคุณสมบัติว่าด้วยเงื่อนไขของความเป็นอิสระและจำนวนปริมาณการผลิตเฉกเช่นในอเมริกานั้นเป็นเรื่องปกติธรรมดาของตลาดอุตสาหกรรมเบียร์เยอรมัน

---

[44] Ibid, p.466-467.

[45] Carsten Johne, “Bier nach deutschem Reinheitsgebot – oder doch nicht?,” **Der Grüne Bote**, no. 2 (2005): p.12.

[46] Randy Mosher, **Tasting Beer**, 2nd. (North Adams: Storey, 2017), p.308.

ที่มีความหลากหลายและมีความเป็นท้องถิ่นหรือภูมิภาคนิยมอันเอื้อให้มีผู้ประกอบการรายย่อยดำรงอยู่เป็นจำนวนมากที่ต่างก็มีประวัติศาสตร์หรือความเก่าแก่ยาวนานเป็นของตนเอง จนถ้าใช้เกณฑ์เช่นเดียวกันเป็นหลักในการพิจารณาแล้วโรงเบียร์ส่วนใหญ่ในเยอรมนีก็ต่างล้วนจะตกอยู่ภายใต้คำจำกัดความของคราฟเบียร์ได้แทบทั้งสิ้น[47] เมื่อเป็นเช่นนี้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระแสคราฟเบียร์ในประเทศเยอรมนีจึงเป็นการมุ่งเน้นไปที่ความสร้างสรรค์ทดลองสิ่งแปลกใหม่หรือความแตกต่างที่มีลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ ดังที่สมาพันธ์คนต้มเบียร์แห่งเยอรมันได้พยายามอธิบายนิยามในบริบทของประเทศเยอรมนีว่า“คราฟเบียร์” นั้นหมายถึงเบียร์อันมีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งอุดมไปด้วยกลิ่นหอมพร้อมกับการขับเน้นรสชาติของมอลต์หรือฮอปส์โดยมักเป็นผลผลิตมาจากความกระหายใคร่ทดลองหรืออิทธิพลพื้นถิ่น[48]

ในทัศนะของสมาพันธ์คนต้มเบียร์แห่งเยอรมัน กระแสคราฟเบียร์ที่นำพาหรือก่อให้เกิดเบียร์ใหม่ๆ ในวงการเบียร์เยอรมันมากมายโดยเฉพาะเบียร์ประเภทหมักลอยผิวสไตล์อังกฤษหรืออเมริกันแบบเพลเอลหรืออินเดียเพลเอลนั้นหาได้เป็นอุปสรรคหรือสิ่งที่จะมาบั่นทอนการดำรงอยู่อย่างภาคภูมิของบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ที่เป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเบียร์เยอรมันแต่อย่างใดไม่ ด้วยเหตุว่า “คราฟเบียร์” ส่วนใหญ่ก็ต่างใช้วัตถุดิบเฉพาะแค่เพียง “มอลต์ ฮอปส์ ยีสต์และน้ำ” อยู่แล้ว เช่นนี้ภายใต้กรอบสร้างสรรค์ตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ ผู้ต้มเบียร์สามารถจะสร้างรสชาติอันมีลักษณะเฉพาะต่างกันได้อย่างเหลือคณานับจากการทดลองผสมผสานสูตรด้วยฮอปส์ชนิดต่างๆ ซึ่งมีอยู่กว่า 170 ประเภทกับมอลต์กว่า 40 ชนิด ยีสต์อีกกว่า 200 สายพันธุ์ และน้ำซึ่งประกอบไปด้วยแร่ธาตุที่แตกต่างหรือมีที่มาจากแหล่งอันหลากหลาย จนอาจกล่าวได้ว่ามีความเป็นไปได้ที่มากกว่าหนึ่งล้านรูปแบบสำหรับการจะต้มเบียร์ที่ยังคงเป็นไปภายใต้บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์อยู่[49] คราฟเบียร์และบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์จึงดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่สามารถเดินไปด้วยกันได้ หรือหากว่าจะต้มเบียร์ที่อาจมีการทดลองใช้วัตถุดิบตามธรรมชาติอย่างอื่น เช่น เครื่องเทศ สมุนไพร หรือผลไม้ เพื่อสร้างรสชาติที่พิเศษขึ้นมาก็ยังสามารถขออนุญาตได้ตามเงื่อนไขการต้มเบียร์ชนิดพิเศษที่กฎหมายมีการเปิดช่องเอาไว้แล้ว[50]

อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันระหว่างกระแสคราฟเบียร์กับบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ก็ใช่ว่าจะเป็นไปอย่างราบรื่นไร้ปัญหาเสียทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมลรัฐบาเยิร์นที่จนถึงปัจจุบันยังมีข้อสงวน

---

[47] Moritz Hagenmeyer, “Gedanken zum Reinheitsgebot – und zur „Craft Beer“ Hyperbel,” p.161.

[48] Deutscher Brauer Bund e.V., “Was ist Craftbier?,” in **Fragen und Antworten** [online] Available from : https://brauer-bund.de/reinheitsgebot/fragen-und-antworten/ [26 January 2023].

[49] Deutscher Brauer Bund e.V., “ Wird das Reinheitsgebot durch Craftbiere aufgeweicht?,” in **Fragen und Antworten** [online] Available from : https://brauer-bund.de/reinheitsgebot/fragen-und-antworten/ [26 January 2023].

[50] Deutscher Brauer Bund e.V., “ Behindert das Reinheitsgebot die Entstehung neuer Craftbiere?,” in **Fragen und Antworten** [online] Available from : https://brauer-bund.de/reinheitsgebot/fragen-und-antworten/ [26 January 2023].

ในเรื่องข้อยกเว้นของบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ที่ไม่ยอมเปิดช่องให้มีการขออนุญาตเป็นพิเศษได้[51] ทำให้การทดลองต้มเบียร์สูตรใหม่ ๆ ที่ใช้วัตถุดิบพ้นไปจาก “มอลต์ ฮอปส์ ยีสต์และน้ำ” เพื่อจำหน่ายยังคงเป็นเรื่องที่ต้องห้ามตามกฎหมายโดยสิ้นเชิงในอาณาบริเวณนี้ ดังที่ปรากฏรายงานข่าวว่าเมื่อ ค.ศ. 2014 เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับมลรัฐบาเยิร์นผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยของอาหารได้เข้าตรวจสอบเบียร์มิลค์สเตาต์ของโรงเบียร์คัมบา บาวาเรีย (Camba Bavaria) ซึ่งมีส่วนผสมของน้ำตาลแลคโตสและข้าวโอ๊ตรีดแบน ก่อนที่จะมีคำสั่งห้ามจำหน่ายและให้ทำลายเบียร์ดังกล่าวในเวลาต่อมาโดยให้เหตุผลว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่อาจถือได้ว่าเป็น “เบียร์” เพราะไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ โดยต้องจัดว่าเป็นเครื่องดื่มประเภทอื่น การวางจำหน่ายสินค้าชนิดนี้ภายใต้ชื่อ “มิลค์สเตาต์” จึงไม่ชอบด้วยกฎหมายและเป็นการหลอกหลวงผู้บริโภคเพราะผู้ผลิตใช้ชื่อประเภทของเบียร์ที่แพร่หลายอยู่ในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดได้ว่า “มิลค์สเตาต์” ของโรงเบียร์คัมบา บาวาเรียนี้เป็น “เบียร์”[52]

โรงเบียร์คัมบา บาวาเรียได้พยายามหาทางออกในเรื่องนี้ด้วยการทำการตลาดสินค้าที่เป็นปัญหาดังกล่าวใหม่โดยจะวางจำหน่ายสินค้าเป็นประเภท “เครื่องดื่มชนิดอื่น” แทนและจะใช้ชื่อใหม่ว่า “KLIM TOUTS” เมื่อตัดสินใจเช่นนี้พวกเขาจึงยื่นคำร้องต่อรัฐบาลเพื่อไม่ให้มีการจัดเก็บภาษีสินค้าดังกล่าวในฐานะที่เป็นเบียร์อีกเพราะถือว่าสินค้านี้ไม่ตกอยู่ภายใต้ความเป็นเบียร์ตามกฎหมาย อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องปฏิเสธคำร้องดังกล่าวและให้เหตุผลว่าในทางกฎหมายภาษีนั้นผลิตภัณฑ์ดังกล่าวยังถือว่าเป็น “เบียร์” ที่ต้องชำระภาษีในส่วนนี้อยู่ คำตอบดังกล่าวทำให้โรงเบียร์คัมบา บาวาเรียพบตนเองบนสภาวะย้อนแย้งที่ในด้านหนึ่งนั้นไม่สามารถทำการตลาดมิลค์เสตาต์ของตนว่าเป็นเบียร์ได้แต่อีกด้านหนึ่งก็ยังต้องเสียภาษีเบียร์เต็มอัตรา เมื่อเป็นเช่นนี้โรงเบียร์คัมบา บาวาเรียจึงตัดสินใจยุติการผลิตและจัดจำหน่ายสินค้ามิลค์สเตาต์ของตนทั้งหมดลงในที่สุด นอกจากนี้ก็ยังยุติการผลิตและจัดจำหน่าย “เบียร์” ชนิดอื่นๆ ที่อาจมีปัญหาประเด็นเช่นเดียวกันอีกด้วย อาทิ เบียร์คอฟฟี่พอร์เตอร์ที่มีส่วนผสมของกาแฟและเบียร์คริสโตเฟอร์เอลที่มีส่วนผสมของเปลือกส้มและผักชี[53]

---

[51] สำหรับดินแดนที่เคยเป็นมลรัฐบาเดน และเวือร์ทเทมแบร์กซึ่งปัจจุบันรวมกันเป็นมลรัฐบาเดน-เวือร์ทเทมแบร์กนั้น เมื่อ ค.ศ. 1995 มีการตรากฎหมายยกเลิกข้อสงวนเกี่ยวกับบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบเคร่งครัด ทำให้ในปัจจุบันนี้การต้มเบียร์ในมลรัฐบาเดน-เวือร์ทเทมแบร์กสามารถต้มเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ได้เช่นเดียวกับมลรัฐอื่น ๆ หากเข้ากรณีที่กฎหมายเบียร์ฉบับชั่วคราวเปิดข้อยกเว้นไว้ Kurt-Dietrich Rathke and Martin Feuerbach, “ Vorläufiges Biergesetz - Vorbemerkung,” in **Kommentar zum Lebensmittelrecht**, ed. Walter Zipfel and Kurt-Dietrich Rathke (München: C.H.Beck, 2009), recital 9.

[52] The Beer Spy, “German Government Sours on Milk Stout, Bans the Beer Style,” (20 August 2015) [online] Available from : https://thebeerspy.com/2015/08/20/german-government-sours-on-milk-stout-bans-the-beer-style/ [26 January 2023]; Redaktion Bierologie, “Camba „Milk Stout“ von Den Behörden Verboten,” (4 August 2015) [online] Available from : https://www.bierologie.de/biere/milk-stout-verboten/ [26 January 2023].

[53] Wolfgang Ranft, “Warum ist unser leckeres Honig-Bier nicht erlaubt?,” in **Bild** (22 April 2016) [online] Available from : https://www.bild.de/regional/muenchen/bier/reinheitsgebot-macht-unser-bier-kaputt-45477784.bild.html [26 January 2023].

นอกจากความย้อนแย้งในประเด็นที่โรงเบียร์คัมบา บาวาเรียไม่อาจวางตลาดสินค้าว่าเป็นเบียร์แต่จะต้องเสียภาษีเบียร์สำหรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เรื่องนี้ยังสะท้อนสภาวะอันย้อนแย้งของตลาดเบียร์มลรัฐบาเยิร์นที่เป็นผลมาจากความเคร่งครัดเป็นพิเศษของกฎเกณฑ์ว่าด้วยการผลิตเบียร์ของมลรัฐเองที่แตกต่างไปจากมลรัฐอื่นๆ ทำให้บนแผงสินค้าเครื่องดื่มในมลรัฐบาเยิร์นอาจมีเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์วางจำหน่ายได้หากผลิตขึ้นในมลรัฐอื่นโดยได้รับอนุญาตในฐานะเบียร์ชนิดพิเศษหรือหากผลิตขึ้นจากประเทศสหภาพยุโรปอื่น แต่สำหรับโรงเบียร์ที่ตั้งอยู่ในมลรัฐบาเยิร์นเองกลับไม่สามารถผลิตสินค้าเช่นนั้นเพื่อวางขายด้วยได้เพราะข้อจำกัดของกฎหมาย สภาพการณ์เช่นนี้จึงก่อให้เกิดข้อถกเถียงขึ้นมาใหม่ว่าแท้จริงแล้วบทบัญญัติว่าด้วยบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ ซึ่งคำถามนี้อาจจำเป็นที่จะต้องแยกพิจารณาระหว่างกฎเกณฑ์ “บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบเด็ดขาด” ที่ไม่อนุญาตให้มีคำขอยกเว้นได้แบบกรณีมลรัฐบาเยิร์นและกฎเกณฑ์บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์แบบที่อาจขอยกเว้นเพื่อผลิตเบียร์ชนิดพิเศษได้ในมลรัฐอื่นๆ อนึ่ง จนถึงปัจจุบันยังไม่มีคดีข้อพิพาทที่อาจนำไปสู่การวินิจฉัยเป็นที่ยุติด้วยองค์กรตุลาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์เกี่ยวกับประเด็นเรื่องนี้ มีก็แต่เพียงบทความวิชาการจำนวนหนึ่งที่ได้พยายามวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวโดยละเอียด[54] ซึ่งอาจจะสรุปประเด็นข้อพิจารณาที่สำคัญเพื่อนำมาเสนอ ณ ที่นี่ได้ดังต่อไปนี้

ไม่เป็นที่สงสัยว่าบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์มีการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพโดยเป็นการกระทบในชั้นของเรื่องการกำหนดกฎเกณฑ์การประกอบกิจการว่าต้องมีลักษณะอย่างไร การที่จะกล่าวได้ว่าการจำกัดนี้เป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญจึงจะต้องได้ความว่ากรณีนี้เป็นการจำกัดสิทธิที่อยู่บนเหตุเพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมที่สมเหตุสมผลและอย่างพอสมควรแก่เหตุ โดยเมื่อพิจารณาจากเป้าประสงค์ของการจำกัดสิทธิว่าเป็นไปอย่างชอบธรรมหรือไม่นั้นจะเห็นว่ามีเหตุผลหลายประการที่สนับสนุนให้การจำกัดสิทธิในกรณีนี้มีความชอบธรรมอยู่โดยเฉพาะการคุ้มครองสุขอนามัยและการคุ้มครองผู้บริโภคตลอดจนถึงการคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมหรือมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ในเรื่องของประเพณีการต้มเบียร์ ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ทั้งสามประการแล้วอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าข้อกำหนดบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นี้เป็นวิธีการที่เหมาะสมต่อทั้งสามวัตถุประสงค์ กล่าวคือการกำหนดจำกัดวัตถุดิบที่อาจใช้ได้ย่อมเป็นการตัดความเสี่ยงของการใช้วัตถุดิบที่อาจส่งผลร้ายต่อสุขภาพ การกำหนดวัตถุดิบเฉพาะตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ย่อมเป็นการคุ้มครองความคาดหวังของผู้บริโภคว่าจะได้บริโภคเบียร์ที่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ซึ่งเป็นมาตรฐานของเบียร์เยอรมัน

[54] Konrad Roth, “Das deutsche und das bayerische Reinheitsgebot für Bier – Grundrechtskonformität von Rechtsvorschriften zur deutschen Brautradition unter Berücksichtigung der sogenannten „craft beer“-Brauer,” p.804-818; Markus Möstl and Katja Brzezinski, “Das Reinheitsgebot für Bier – Überlegungen zur Zukunftsfähigkeit eines traditionsreichen Rechtsinstituts,” **Bayerische Verwaltungsblätter**, no. 8 (2016): p.257-260.

และการกำหนดให้การต้มเบียร์จะต้องรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมเอาไว้ก็เป็นมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการจะรักษาการส่งมอบวัฒนธรรมในเรื่องนี้ต่อไปเอาไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาต่อในประเด็นความจำเป็นกลับไม่อาจที่จะถือได้ว่าเหตุผลเรื่องการคุ้มครองสุขภาพและการคุ้มครองผู้บริโภคนี้มีความจำเป็น เพราะในส่วนของการคุ้มครองสุขภาพนั้นมีบทบัญญัติเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารกำหนดไว้เป็นการทั่วไปอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นต้องมาคุ้มครองเป็นกรณีเฉพาะอีกในแต่อย่างใด สำหรับการคุ้มครองความเข้าใจหรือความคาดหวังของผู้บริโภคนั้นก็อาจป้องกันด้วยการกำหนดหน้าที่ให้มีการแสดงข้อมูลและสัญลักษณ์ที่ชัดเจนบนผลิตภัณฑ์ได้ซึ่งเป็นมาตรการที่กระทบต่อเสรีภาพในการประกอบอาชีพน้อยกว่า[55]

การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะในประเด็นการรักษาไว้ซึ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงเป็นวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวที่เหลือซึ่งอาจต้องมาพิจารณาต่อโดยละเอียด ปัญหาว่ามีมาตรการอื่น ๆ ที่อาจบรรลุเป้าประสงค์ได้ในระดับที่ทัดเทียมกันแต่กระทบสิทธิน้อยกว่าหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณามาตรการอื่นที่อาจเป็นไปได้ในที่นี้คือการกำหนดการใช้เครื่องหมายการค้าหรือสัญลักษณ์บ่งชี้เป็นการเฉพาะสำหรับเบียร์ที่ผลิตโดยเป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์อาจถือไม่ได้ว่าจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการในระดับเดียวกัน เพราะการปล่อยให้การต้มเบียร์เป็นไปโดยเสรีและคงเหลือไว้เพียงความสมัครใจในการเลือกใช้ลักษณะบ่งชี้พิเศษนั้นอาจเป็นการลดทอนหรือทำลายคุณค่าทางประเพณีที่ดำรงอยู่ให้หายไปได้ คำถามสุดท้ายคือแล้วมาตรการนี้เป็นไปโดยได้สัดส่วนหรือไม่ มีแนวความเห็นสำหรับกรณีที่ฝ่ายนิติบัญญัติเองได้เปิดช่องให้มีการขอยกเว้นได้ในกรณีของมลรัฐอื่นๆ ที่ไม่ใช่บาเยิร์นว่าอาจถือได้ว่ามีการคำนึงถึงเสรีภาพของปัจเจกชนด้วยอย่างพอสมควรแก่เหตุแล้ว[56] สำหรับกรณีของแคว้นบาเยิร์นมีความเห็นกันว่าหากพิจารณายึดเอาตามแนวทางที่ศาลปกครองแห่งสหพันธ์ได้วางไว้ในคำวินิจฉัยปี 2005 นั้น กรณีของแคว้นบาเยิร์นที่ไม่มีข้อยกเว้นเลยก็อาจต้องถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ[57] แต่ก็มีความเห็นอีกด้านหนึ่งที่พิจารณาวัฒนธรรมดังกล่าวในบาเยิร์นว่าอาจต้องนับเป็นมรดกที่สำคัญและมีคุณค่าที่เข้มข้นกว่าในมลรัฐอื่น ๆ โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงประเพณีการดื่มกินและการจัดเทศกาลเฉลิมฉลองจนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของมลรัฐที่ได้รับการคุ้มครองในระดับรัฐธรรมนูญภายใต้หลักการพื้นฐานของการปกครองแบบสหพันธรัฐเป็นพิเศษ จนถือเป็นเหตุผลในระดับรัฐธรรมนูญที่อาจใช้เป็นคำอธิบายสำหรับการจำกัดสิทธิในมลรัฐบาเยิร์นที่เข้มข้นขึ้นกว่าในที่อื่น ๆ ได้[58]

---

[55] Konrad Roth, “Das deutsche und das bayerische Reinheitsgebot für Bier – Grundrechtskonformität von Rechtsvorschriften zur deutschen Brautradition unter Berücksichtigung der sogenannten „craft beer“-Brauer,” p.806-808.

[56] Ibid, p.812-813.

[57] Markus Möstl and Katja Brzezinski, “Das Reinheitsgebot für Bier – Überlegungen zur Zukunftsfähigkeit eines traditionsreichen Rechtsinstituts,” p.259.

[58] Konrad Roth, “Das deutsche und das bayerische Reinheitsgebot für Bier – Grundrechtskonformität von Rechtsvorschriften zur deutschen Brautradition unter Berücksichtigung der sogenannten „craft beer“-Brauer,” p.814-815.

จากที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้นจะเห็นว่าหากมีคดีข้อพิพาทเกิดขึ้นในอนาคตที่ไปสู่การพิจารณาขององค์กรตุลาการ ก็ย่อมมีความเป็นไปได้ที่ศาลอาจจะวินิจฉัยไปในทางที่เป็นผลลบต่อกฎเกณฑ์บัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ในรูปแบบที่เป็นอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในลักษณะที่ไร้ข้อยกเว้นแบบมลรัฐบาเยิร์น หรือแม้แต่กฎเกณฑ์ที่ดำรงอยู่ในมลรัฐอื่นๆ ที่มีข้อยกเว้นให้ขออนุญาตพิเศษได้นั้นก็มีการตั้งประเด็นเหมือนกันว่าการกำหนดห้ามไว้เป็นหลักแล้วปล่อยให้ความเป็นไปได้ของการยกเว้นอยู่บนดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งแม้จากแนวของคำวินิจฉัยศาลปกครองแห่งสหพันธ์จะต้องใช้ดุลพินิจดังกล่าวไปในทางที่เอื้อต่อการอนุญาตเพื่อส่งเสริมเสรีภาพก็อาจยังไม่ใช่หลักประกันที่เพียงพอในทางกฎหมายสำหรับผู้ต้องการใช้เสรีภาพดังกล่าว นอกจากนี้ ประเด็นว่าขอบเขตอย่างกว้างที่ฝ่ายปกครองต้องอนุญาตตามแนวศาลปกครองนั้นมีความหมายขนาดไหนก็ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจน จะถึงขนาดย้อนไปถึงการใช้ส่วนผสมอื่น ๆ ได้ทั้งสิ้นราวกับว่าไม่มีหลักเรื่องบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์อยู่เลย หากว่าส่วนผสมนั้นสามารถใช้ได้โดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อพิจารณาข้อกฎหมายอื่น ๆ ด้านอาหารที่เกี่ยวข้องแล้วหรือไม่[59]

ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อเสนอจากหลายภาคส่วนให้มีการปฏิรูปกฎหมายเบียร์ในประเด็นเกี่ยวกับบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นี้ให้เป็นระบบและสอดรับกับยุคสมัยมากขึ้น นอกจากข้อเสนอให้ปรับปรุงที่ตั้งฐานจากข้อกังวลเชิงกฎหมายแล้ว ในส่วนของผู้ประกอบกิจการจำนวนหนึ่งก็เสนอให้มีการกำหนดกระบวนการขออนุญาตในกฎหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับกรณีเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์พร้อมทั้งเสนอให้มีการกำหนดเงื่อนไขอันเป็นกรอบจำกัดการยกเว้นไว้ด้วยก็คือสำหรับเบียร์ที่ไม่เป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์นั้นควรจะต้องเป็นไปตาม “บัญญัติแห่งความเป็นธรรมชาติ” (Natürlichkeitsgebot, Naturalness law) กล่าวคือ ส่วนผสมทั้งหมดที่ใช้จะต้องเป็นวัตถุดิบตามธรรมชาติที่เหมาะสำหรับการบริโภคของมนุษย์ ไม่ใช่วัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการดัดแปลงพันธุกรรมและโดยทั่วไปก็จะไม่อนุญาตให้มีการใช้สารแต่งสี ผลิตภัณฑ์สกัดเข้มข้น หรือสารเติมแต่งสังเคราะห์ในกระบวนการผลิตได้[60]

6. สะท้อนมุมมองเปรียบเทียบกฎหมายเบียร์ของประเทศไทย

การเติบโตของกระแสคราฟเบียร์ในประเทศไทยช่วงทศวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการผลิตและจำหน่ายเบียร์อย่างกว้างขวางในหลายมิติ กระแสเรียกร้องให้

---

[59] Markus Möstl and Katja Brzezinski, “Das Reinheitsgebot für Bier – Überlegungen zur Zukunftsfähigkeit eines traditionsreichen Rechtsinstituts,” p.260.

[60] Oliver Wesseloh, **Bier Leben – Die neue Braukultur** (Reinbek: Rowohlt, 2015), p.113; Deutsche Kreativbrauer e.V, “Das Natürlichkeitsgebot – Hopfen, Malz und frische Ideen,” [online] Available from : https://deutschekreativbrauer.de/das-natuerlichkeitsgebot/ [26 January 2023]; Gergely Szolnoki et al., “Craft beer in the land of the purity law—the German beer industry and the purity requirement in the course of time,” in **Case Studies in the Beer Sector**, ed. Roberta Capitello and Natalia Maehle (Cambridge: Woodhead Publishing, 2021), p.277.

มีการปฏิรูปเพื่อ “ปลดล็อกเบียร์เสรี” นำไปสู่ข้อเสนอร่างพระราชบัญญัติ “สุราก้าวหน้า” เป็นวาระพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร แม้ร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวจะตกไปเพราะไม่ได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร[61] อย่างไรก็ตาม กระแสที่เกิดขึ้นก็ส่งผลให้รัฐบาลต้องพิจารณาปรับปรุงหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว โดยคณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้กฎกระทรวงการผลิตสุราฉบับใหม่ซึ่งผ่อนคลายข้อจำกัดเรื่องทุนจดทะเบียนและกำลังการผลิตขั้นต่ำจากที่เป็นอยู่เดิมในส่วนการผลิตเบียร์เพื่อการค้า รวมถึงเปิดช่องให้มีการขออนุญาตต้มเบียร์เพื่อบริโภคในครัวเรือนได้[62] แต่กระนั้นดูเหมือนว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก็ยังไม่ได้เป็นที่พึงใจของฝ่ายซึ่งเรียกร้องเสนอให้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อ “เปิดเสรี” มากนัก ด้วยเพราะแม้จะมีการผ่อนคลายหลักเกณฑ์ของกฎหมายในบางประเด็นไปแล้วก็จริงอยู่ แต่ทว่าก็ยังคงมีกฎเกณฑ์รายละเอียดต่าง ๆ หลายประการที่อาจจะเป็นอุปสรรคในทางปฏิบัติได้อีก อาทิ การกำหนดที่มีลักษณะเป็นการสร้างต้นทุนอันไม่จำเป็นให้กับผู้ผลิตรายย่อย และปัญหาความไม่ชัดเจนของหลาย ๆ ถ้อยคำที่อาจจำเป็นต้องมีการกำหนดขยายความเพิ่มเติมต่อไป[63]

แม้สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในประเทศไทยปัจจุบันจะมีข้อที่น่าพิจารณาในทางกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับกฎหมายเบียร์นานับประการ แต่บทความนี้คงอาจไม่ใช่พื้นที่ที่เหมาะสมซึ่งจะลงไปถกเถียงในทุกรายละเอียดที่เป็นปัญหาอย่างลึกซึ้ง อย่างไรก็ดีเนื้อหาต่อไปนี้ก็จะพยายามลองนำเสนอข้อพิจารณาที่น่าสนใจบางประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทางกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีมุมมองอันเกี่ยวข้องสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายเบียร์ในเยอรมนีตามที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้ในประเด็นที่สำคัญเท่านั้น กล่าวคือ

ขณะที่กฎหมายเบียร์เยอรมันมีกฎเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเบียร์เอาไว้ว่าโดยหลักแล้วจะต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งความบริสุทธิ์ กฎหมายเบียร์ไทยนั้นหาได้มีข้อจำกัดหรือบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องเช่นนี้แต่อย่างใด การเลือกใช้วัตถุดิบในกระบวนการผลิตเบียร์ไทยจึงดูเหมือนว่าจะมีความเป็นไปได้ที่เปิดช่องให้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นอิสระมากกว่าทั้งในแง่การทดลองเพื่อให้ได้สูตรตามแบบของต่างประเทศหรือเพื่อต่อยอดสร้างสูตรใหม่ที่ผสมเอกลักษณ์หรือวัตถุดิบท้องถิ่นร่วมอยู่ด้วย

ในเชิงรูปแบบนั้น กฎหมายเบียร์เยอรมันมีพัฒนาการจากที่เคยบัญญัติกฎเกณฑ์ทั้งหลายที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเอาไว้ในกฎหมายว่าด้วยภาษีเบียร์ฉบับเดียวกลายมาเป็นการบัญญัติกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

---

[61] บีบีซีไทย, “สุราก้าวหน้า : สภาผู้แทนราษฎรโหวตคว่ำร่าง พ.ร.บ. สุราก้าวหน้า ด้วยคะแนน 196 ต่อ 194 เสียง,” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.bbc.com/thai/articles/c97j3pd38y7o [26 มกราคม 2566].

[62] กฎกระทรวงการผลิตสุรา พ.ศ.2565 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 68 ก วันที่ 1 พฤศจิกายน 2565.

[63] ดู เขมภัทร ทฤษฎิคุณ, “กฎกระทรวงใหม่ช่วยปลดล็อก ‘คราฟเบียร์’ ได้จริง ๆ หรือไม่”, **Thammasat Law Alumni E-Newsletter** 4, 1 (ธันวาคม 2565), หน้า 19-24; แนวหน้า, “ก้าวไกล โวยมติครม.แก้กฎกระทรวงข้ออ้างหลอกลวงคว่ำ‘พรบ.สุราก้าวหน้า’,” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.naewna.com/politic/689622 [26 มกราคม 2566].

กับการผลิตเบียร์แยกออกจากกฎเกณฑ์ทางด้านภาษีเป็นกฎหมายคนละฉบับ สำหรับกฎหมายเบียร์ไทยนั้นกฎเกณฑ์ทั้งสองด้านดำรงอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกันโดยตลอดมาจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามมีความเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ที่ส่งผลให้กฎหมายเกี่ยวกับการผลิตและการภาษีเบียร์ไทยจากที่เดิมเคยมีบัญญัติรวมเอาไว้อยู่ในกฎหมายหนึ่งฉบับที่ตราขึ้นสำหรับสินค้าประเภทสุราโดยเฉพาะ[64] กลับกลายเป็นว่าบทบัญญัติว่าด้วยสุราทั้งหมดนั้นได้ถูกจัดระบบใหม่ให้เข้ามาอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกันกับเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมสรรพสามิตด้วย นั่นก็คือรวมเอาไว้ในพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

ข้อพิจารณาเชิงรูปแบบอีกประการหนึ่งก็คือ ในกฎหมายเบียร์เยอรมันนั้นกฎเกณฑ์อันมีผลกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนที่จะผลิตเบียร์ได้ถูกบัญญัติเอาไว้อยู่ในชั้นของกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรง ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมันมีหลัก “ทฤษฎีสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ” (Wesentlichkeitstheorie) ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์ได้พัฒนาขึ้นมาจากฐานรากของหลักประชาธิปไตยและหลักนิติรัฐสำหรับใช้ตีกรอบฝ่ายนิติบัญญัติในการตรากฎหมายมอบอำนาจต่อให้ฝ่ายบริหารไปออกกฎหมายลำดับรองเพื่อไม่ให้การมอบอำนาจเป็นไปอย่างกว้างขวางไร้ขอบเขตมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อ “หลักการต้องมีกฎหมายให้อำนาจ” (Vorbehalt des Gesetzes) ขนาดที่ทำให้หลักการนี้ไร้ความหมายลง โดย “ทฤษฎีสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ” นี้เรียกร้องว่าฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ต้องตัดสินใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำคัญอันมีผลกระทบต่อเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญด้วยตัวเองจะมอบอำนาจในการตัดสินใจต่อให้แก่ฝ่ายบริหารไม่ได้[65] ขณะที่หลักเกณฑ์กฎหมายเบียร์ที่มีผลเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่แท้จริงเกี่ยวกับการผลิตเบียร์ไทยต่างอยู่ในชั้นของกฎหมายลำดับรองทั้งสิ้น กฎหมายระดับพระราชบัญญัติเพียงแต่บัญญัติ “ตีเช็คเปล่า” เอาไว้ให้ฝ่ายบริหารไปออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขอันมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้เอง[66] แม้ว่าแนวคิดเรื่อง “ทฤษฎีสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ” จะเคยมีการกล่าวถึงบ้างในทางวิชาการ[67] แต่ในทางปฏิบัติดูเหมือนว่าแนวคิดนี้จะยังไม่ได้ปักรากลงฐานในระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยอย่างเป็นรูปเป็นร่างมากนัก

ประเด็นเปรียบเทียบที่น่าสนใจอีกประการซึ่งสืบเนื่องต่อมาจากข้อพิจารณาในเชิงรูปแบบประการหลังนั้นก็คือความแตกต่างในการดำรงอยู่ของวาทกรรมเรื่องสิทธิเสรีภาพเมื่อมีข้อต้องพิจารณา

---

[64] ดู พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493.

[65] ดู Hans. Herbert v. Arnim, “Zur »Wesenlichkeitstheorie« des Bundesverfassungsgerichts,” **Deutsches Verwaltungsblatt** 102, 24 (December 1987): p.1241.

[66] มาตรา 153 วรรคสอง พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560.

[67] ดู บรรเจิด สิงคะเนติ, **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2547), หน้า 258.

เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ในขณะที่ระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมันมีการรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังได้มีการพัฒนาหลักการสำคัญอย่าง “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” ขึ้นมาในฐานะที่เป็นกรอบจำกัดของการจำกัดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญอนุญาตให้กระทำได้ที่จะมีการนำไปปรับใช้กับทุก ๆ กรณีเมื่ออำนาจรัฐได้เข้าไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนดังจะเห็นได้จากกรณีตามบทความนี้ข้างต้นว่าในข้อโต้แย้งเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยการผลิตและจำหน่ายเบียร์เยอรมันต่างล้วนมีวาทกรรมเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในประเด็นความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพปรากฏอยู่ในทุกอณูของเรื่องทั้งสิ้น ขณะที่ในระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญไทยนั้นแม้จะมีความพยายามรับเอาแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพแบบระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญเยอรมันอันรวมไปตลอดถึงการรับเอาหลักความพอสมควรแก่เหตุเข้ามาด้วยก็ตาม[68] แต่ในทางปฏิบัติแล้ววาทกรรมเรื่องสิทธิเสรีภาพกลับยังมีบทบาทไม่มากนักเมื่อฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารจะออกกฎเกณฑ์ที่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพ หรือเมื่อองค์กรตุลาการเข้าไปทำหน้าที่ตรวจสอบพิจารณาวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

[68] Poonthep Sirinupong, **Same Same But Different: Grundgesetzimport und Verfassungsmutation in Thailand** (Baden-Baden: Nomos, 2022), p.145-147.